

Nr 23.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen med förslag till lag om fastighetsbildning i stad m. m.; given Stockholms slott den 19 december 1916.

Under återopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om fastighetsbildning i stad;
- 2) lag om ändrad lydelse av 2 § 7:o) och 11:o) i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt;
- 3) lag om ändrad lydelse av 2, 51, 59 och 83 §§ i stadgan den 9 november 1866 om skiftesverket i riket;
- 4) lag med bestämmelse att lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring ej skall äga tillämpning i stad och vissa andra samhällen;
- 5) lag angående ändrad lydelse av 21, 26, 27, 28 och 29 §§ i lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring;
- 6) lag om tillägg till lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring;
- 7) lag om ändrad lydelse av 8 § i lagen den 25 maj 1905 rörande avgäld från avsöndrad lägenhet;
- 8) lag om ändrad lydelse av 3 och 6 §§ i lagen den 19 april 1907 angående avlösning av avgäld från avsöndrad lägenhet;
- 9) lag om ändring av vissa bestämmelser i förordningen den 16 juni 1875 angående lagfart å fång till fast egendom;
- 10) lag angående upphävande för visst fall av bestämmelser i lagen om inskrivning av tomträtt och vattenfallsrätt samt av fång till sådan rätt;

11) lag om ändrad lydelse av 58 § i förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom; samt

12) lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 14 juni 1907 om servitut.

Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Berndt Hasselrot.

Förslag
till
Lag
om fastighetsbildning i stad.

Härigenom förordnas som följer:

1 KAP.

Om stadsplan och tomtindelning.

Om stadsplan.

1 §.

För stads ordnande och bebyggande skall finnas plan, omfattande såväl byggnadskvarter som ock gator, torg och andra allmänna platser samt dessas höjdlägen (gatuprofiler).

2 §.

Stadsplan antages av stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, av allmän rådstuga men vare ej gällande, innan därom fattat beslut blivit av Konungen fastställt. Innan stadsplan antages, skall ägare av mark inom det område, vars planläggning är i fråga, lämnas tillfälle att yttra sig över uppgjort förslag till plan.

Väckes förslag, att för visst område särskilda bestämmelser skola meddelas i avseende å sättet för byggnadskvarterens användande, skall i

fråga om antagande och fastställande av sådana bestämmelser vad ovan stadgas äga motsvarande tillämpning.

I fråga om ändring eller utsträckande av stadsplan eller ändring av särskilda bestämmelser i avseende å sättet för byggnadskvarterens användande så ock om särskild plan för viss del av stadens område i övrigt gälle vad ovan är sagt. Dock skall stadsfullmäktiges eller allmän rådstugas beslut om jämkning av ringa betydenhet i byggnadskvarterers gränser, gatuprofiler eller dylikt, där ej kronans rätt beröres, vara gällande, om beslutet av Konungens befallningshavande fastställes; och äge Konungens befallningshavande jämväl fastställa beslut om sådan jämkning av särskilda bestämmelser i avseende å sättet för byggnadskvarterens användande, som föranledes därav, att stadsplan jämkas genom beslut, varå Konungens befallningshavande, enligt vad nu är sagt, meddelar fastställelse.

Stadsplan, som av ålder består eller före den 1 januari 1908 blivit fastställd, skall fortfarande lända till efterrättelse, till dess ändring däri göres i den ordning nu är stadgad.

Om tomtindelning.

3 §.

Är stadsplan till större eller mindre del grundad på viss tomtindelning, som därmed står i omedelbart samband, eller äro särskilda bestämmelser i avseende å sättet för byggnadskvarterens användande beroende av viss tomtindelning, skall den tomtindelning i sammanhang med stadsplanen eller med de särskilda bestämmelserna underställas Konungens prövning.

I andra fall tillkommer det stadens byggnadsnämnd att handlägga frågor om kvarters indelande i byggnadstomter; dock vare nämndens beslut ej gällande, innan det blivit av Konungens befallningshavande fastställt. Innan nämnden fattar beslut, skall ägare av mark, som av tomtindelningen beröres, lämnas tillfälle att yttra sig i ärendet, och må beslut, som angår kronan tillhörigt område, ej fastställas, utan att Konungen därtill givit lov.

4 §.

Skall enligt fastställd stadsplan mark läggas till byggnadskvarter eller därifrån avskiljas eller har byggnadskvarter utlagts å mark, som förut ej

varit planlagd, skall, så vitt ej tomtindelning fastställts i sammanhang med stadsplanen, kvarters indelande i tomter äga rum, när ägare av mark inom kvarteret det begär; dock att ändring av befintlig tomtindelning må ske endast i den mån sådant finnes för kvarterets ändamålsenliga bebyggande nödigt.

Är befintlig tomtindelning ej överensstämmande med bestående äganderättsförhållanden eller har kvarter helt och hållet eller till större delen avbrunnit, skall fråga om ny tomtindelning företagas, när ägare av mark inom kvarteret det begär eller byggnadsnämnden så nödigt finner.

Ej må i andra fall än nu är sagt befintlig tomtindelning ändras, med mindre ägarna till de tomter, som av ändringen beröras, därom äro ense och ändringen finnes för ett ändamålsenligt bebyggande lämplig.

5 §.

Kvarters indelning i tomter bör så vitt möjligt ske i ett sammanhang för hela kvarteret. Omfattar tomtindelning endast en del av ett kvarter, skall tillses, att återstående delen av kvarteret kan uppdelas i lämpliga tomter.

Vid tomtindelning skall tillses, att varje tomt får gräns mot gata, torg eller för befarande med åkdon avsedd del av annan allmän plats samt att tomterna erhålla sådan form och storlek och jämväl i övrigt så utläggas, att de med iakttagande av gällande föreskrifter kunna ändamålsenligt bebyggas.

Tomts gränser skola, där så lämpligen kan ske, göras raka och bilda räta vinklar emot varandra. Fordrar fastställd stadsplan, höjdförhållandena eller markens beskaffenhet i övrigt en annan anordning härutinnan, förfares därefter. I varje fall skall behörig hänsyn tagas till bestående äganderättsförhållanden samt de av markens ägare framställda önskemål.

6 §.

Tomtindelning, varå fastställelse sökes, skall vara inlagd å karta, upprättad av förrättningsman för tomtmätning i så stor skala att den tydligt utvisar varje tomt, som ingår i den indelning, med dess gränser och belägenhet i förhållande till de tomter, gator, torg eller allmänna platser, vilka gränsa till tomten. Kartan skall åtföljas av beskrivning, utvisande för varje tomt dess yttinnehåll och längden av dess särskilda sidor, så ock, där tomten skall bildas av mark, som hör till särskilda

fastigheter eller därav någon del ingår i gata, torg eller annan allmän plats eller i vattenområde eller i område, som vid mättningsförrättning undantagits för delägares gemensamma behov eller lämnats oskiftat, huru stor areal en var av tomtens delar innehåller. För varje i tomtindelning ingående fastighet eller annat område skall, där fastighetsregister är för staden upplagt, dess beteckning i fastighetsregistret vara angiven å kartan eller i beskrivningen.

Om förbud mot nybyggnad i vissa fall.

7 §.

Å mark, som enligt gällande stadsplan ingår i gata, torg eller annan allmän plats, må ej nybyggnad företagas.

Är beslut fattat om antagande av stadsplan för förut ej planlagt område eller om ändring i gällande stadsplan, må, innan frågan om beslutets fastställande blivit prövad, nybyggnad ej företagas inom område, som beslutet avser; dock äge Konungens befallningshavande i särskilt fall till sådant byggnadsföretag giva tillstånd.

Har stad eller stadsdel helt och hållet eller till större delen avbrunnit och väckes fråga om ändring i den för det avbrända området gällande stadsplan, eller väckes fråga om stadsplans utsträckande över visst område, må Konungens befallningshavande på framställning av staden meddela förbud mot nybyggnad inom område, som av frågan beröres, till dess beslut i frågan blivit fattat, dock i intet fall för längre tid än sex månader.

8 §.

I fall, som i 4 § första stycket sägs, vare nybyggnad inom kvarteret ej tillåten, innan tomtindelning blivit fastställd. Ej heller må, där på grund av 4 § andra och tredje styckena fråga om ny tomtindelning för större eller mindre område blivit väckt, nybyggnad inom området företagas, innan frågan slutligen prövats. Konungens befallningshavande äge dock i särskilt fall giva tillstånd till byggnadsföretag, varom nu är sagt.

9 §.

Nybyggnad inom kvarter må ej ske utöver gällande tomtgräns. Å område, som enligt gällande tomtindelning utgör en tomt, men varav

särskilda delar äro i olika ägares hand, vare nybyggnad ej tillåten. Där tomt bildats genom åtgärd, till vilken enligt 3 kap. rättens medgivande skall sökas, vare nybyggnad å tomten i intet fall tillåten, innan sådant medgivande lämnats.

Om vad i vissa fall bör iakttagas, då byggnad uppförts utöver tomtgräns.

10 §.

Uppföres inom område, för vilket stadsplan blivit fastställd, byggnad i läge, som för densamma blivit i vederbörlig ordning bestämt, men visar sig sedan, att byggnaden skjuter in på grannens tomt, vare, därest byggnadens nedrivande eller ändring skulle medföra märklig kostnad eller olägenhet för ägaren, denne ej skyldig att avträda den intagna marken, förrän byggnaden nedrives eller avbrinner. För det intrång, granne lider av byggnaden, njute denne ersättning, där han icke hellre vill avstå tomt-delen emot lösen.

Inkräktar sålunda uppförd byggnad å gata, torg eller annan allmän plats, må byggnaden kvarstå till dess den nedrives eller avbrinner.

Ändring, som, efter ty därom är av Konungen stadgat, är att hänföra till nybyggnad, må icke vidtagas å byggnaden, där ej ägaren av den intagna marken det medgiver.

11 §.

Har före den 1 januari 1900 byggnad uppförts inom planlagt område, så att den skjuter över gränsen till grannes tomt eller gatulinjen, vare lag som i 10 § sägs, såvida icke visas kan, att inkräktningen tillkommit med avsikt och, där byggnaden övergått till ny ägare, att denne vid förvärvandet vetat, att inkräktning skett och varit avsiktlig.

12 §.

Skall enligt domstols beslut eller parters åsämjande jord lösas eller ersättning för intrång utgå efter ty i 10 § sägs, gälle därom i tillämp-

liga delar vad angående jords eller lägenhets avstående för allmänt behov är stadgat.

13 §.

Vad i 10—12 §§ är stadgat gäller icke om trappa, som skjuter över gatulinjen.

Om marks avstående och inlösande.

14 §.

Mark, som erfordras för de i fastställd stadsplan upptagna gator, torg och andra allmänna platser, skall, evad marken tillhör kronan eller enskild man, menighet eller inrättning, avstås till staden.

Har tomtindelning ägt rum, och finnes, att efter frånskiljande av gatumark, varom nyss är sagt, ägaren ej har kvar hel byggnadstomt invid gatumarken, vare staden pliktig lösa gatumarken.

15 §.

Allmän väg, som enligt fastställd stadsplan ingår i gatumark, tillfalle staden utan ersättning.

16 §.

Varder stadsplan fastställd över trångt eller eljest olämpligt bebyggt område, äger Konungen förordna, att jämväl mark, som ingår i byggnadskvarter, skall, där marken tillhör enskild man, menighet eller inrättning, till staden avstås.

Lag samma vare, där i fastställd stadsplan upptaget tomtområde, som finnes vara för stadens utveckling oundgängligen erforderligt, icke annorledes kan på skäliga villkor förvärvas för bebyggande.

17 §.

Vill stad inom den del av dess område, som ej ingår i stadsplan, för huvudgator, som framdeles kunna bliva erforderliga, förvärva mark,

tillhörig enskild man, menighet eller inrättning, må staden hos Konungen söka förordnande, att marken skall till staden avstås.

18 §.

Äro, sedan ett år förflutit från det tomtindelning blivit fastställd, särskilda delar av område, som enligt tomtindelningen utgör en tomt, uti olika ägares hand, må staden till sig lösa de särskilda tomtdelarna; den vare ock, då det äskas, därtill pliktig, dock ej i det fall, att tomt del utgör mer än halva tomten och återstoden av tomten är obebyggd.

Utan hinder av vad nu är sagt må staden, där på grund av 14 § andra stycket yrkande väckes om stadens förpliktande att lösa gatumark, genast lösa tomt del, som för gatumarkens ägare invid gatumarken kan återstå.

Vad i denna § är stadgat om stads rätt och plikt att lösa tomt del skall gälla jämväl om kronan tillhörigt område.

19 §.

Hava särskilda delar av fastighet kommit i olika ägares hand, efter det stadsplan blivit fastställd eller av stad antagen, må därav ej föransledas skyldighet för staden att lösa mark enligt 14 eller 18 §.

Vad nu är sagt skall icke äga tillämpning, där förändringen i äganderätt skett före den 13 september 1907.

Om ersättning för mark och annat skadestånd så ock om dess bestämmande och guldande.

20 §.

Skall enligt detta kapitel mark till staden avstås eller av staden lösas, njute den, som av markens avträdande skada lider, ersättning därför av staden.

I fall, som nu avses, skola de i förordningen den 14 april 1866 angående jords eller lägenhets avstående för allmänt behov meddelade föreskrifter äga tillämpning, med iakttagande av vad nedan i 21—30 §§ finnes stadgat.

21 §.

Ansökan om tillsättande av särskild nämnd må, där staden enligt 14 eller 18 § är skyldig lösa mark, göras såväl av staden som av markens ägare.

22 §

Skall mark avstås enligt 16 eller 17 §, må stämning ej av rätten utfärdas, innan staden visat, att tiden för avträdandet blivit genom Konungens förordnande eller parternas överenskommelse bestämd.

I fall, varom förmäles i 14 och 18 §§, skall, där ej parterna annorlunda åsämjas, mark avträdas å den fardag för avträdande av förhyrd lägenhet, som infaller näst efter tre månader från det stämning av rätten utfärdats.

23 §.

Nekar stad att lösa mark, då ägaren, på grund av vad i detta kapitel är stadgat, det yrkar, eller varder stads rätt att lösa mark av ägaren bestridd, meddele rätten beslut i frågan, innan nämnd må sättas, och må klagan över rättens beslut föras genom besvär.

Har stad sökt anstånd enligt 33 eller 34 § i detta kapitel, varde frågan om nämnds tillsättande vilande, till dess sig visat, om anstånd varder beviljat.

24 §.

Vad i 14 § av förordningen angående jords eller lägenhets avstående för allmänt behov är stadgat skall icke medföra skyldighet att lösa jord eller lägenhet, som ligger inom det område, stadsplanen omfattar.

25 §.

Finnes å mark, som avses i 14 eller 17 §, byggnad, stängsel, plantering eller annat, som till marken hör och lösas skall, bör särskilt värde sättas å själva marken, och skola, där ej all mark, som uppskattas, prövas hava lika värde, de särskilda värdena utsättas.

26 §.

Har ägare av mark, som avses i 14 eller 17 §, enligt särskilt avtal upplåtit marken till enskild utfartsväg eller till allmänt begagnande, skall vid ersättningens bestämmande hänsyn tagas till sådant förhållande.

27 §.

Vid bestämmande av ersättning, som skall utgå enligt 14 eller 16 §, må hänsyn icke tagas till den ökning i värde, som allenast i följd av stadsplanens fastställande eller genomförande uppstår för den mark, varom fråga är.

28 §.

Varder ersättningsbelopp, som stad förpliktats att utgiva, ej erlagt eller nedsatt inom den i 24 § av förordningen angående jords eller lägenhets avstående för allmänt behov stadgade tid, skall, i händelse någon till ersättning berättigad det yrkar, frågan om markens avträdande, så vitt på hans rätt inverkar, vara förfallen.

29 §.

All undersöknings- och rättegångskostnad skall gäldas av staden, dock att, där på grund av 21 § ansökan om nämnds tillsättande gjorts av markens ägare och nämnd ej varder tillsatt, kostnaden skall gäldas efter ty i 21 kap. rättegångsbalken är stadgat.

30 §.

Vad i 29 § av förordningen angående jords eller lägenhets avstående för allmänt behov är stadgat om rätt att återlösa avträdd jord eller lägenhet skall icke äga tillämpning i fråga om mark, som i detta kapitel avses.

31 §.

Varder vid genomförandet av fastställd stadsplan allmän väg, gata, torg eller annan allmän plats helt eller delvis igenlagd, eller varder gata, torg eller annan allmän plats till sitt höjdläge ändrad, och uppstår däri-

genom skada för ägare av invid liggande mark eller för den, som har nyttjanderätt till marken eller byggnad därå, eller för innehavare av servitut, som å marken vilar, den skada vare staden pliktig att ersätta.

32 §.

Tvist, huruvida skadestånd, varom i 31 § sägs, bör utgå, prövas av rätten.

Är genom laga kraft ägande dom eller parternas åsämjande avgjort, att skadestånd skall utgå, och kunna parterna ej enas om skadeståndets belopp, skall frågan härom avgöras av särskild nämnd, tillsatt i den ordning, förordningen angående jords eller lägenhets avstående för allmänt behov föreskriver. Ansökan om nämnds tillsättande i sådant fall må göras såväl av ersättningstaganden som av staden. Nämnden uppskatte skadan till högsta skäligen belopp, dock att beloppet ej må sättas lägre än staden medgivit eller höjas utöver vad ersättningstaganden yrkat. Skadestånd skall utgivas inom tre månader efter det beloppet blivit bestämt. Gottgörelse till nämnden och annan kostnad gäldas av staden, då skadeståndet varder satt till högre belopp än staden medgivit, men eljest av ersättningstaganden.

Om anstånd med genomförande av stadsplan och tomtindelning.

33 §.

Kan det befaras, att omedelbart genomförande av stadsplan i dess helhet skulle för stad medföra alltför betungande utgifter, må staden med avseende å visst område hos Konungen söka anstånd med planens genomförande.

Konungens befallningshavande må, när skäl därtill äro, på framställning av stad medgiva anstånd med genomförande av tomtindelning inom visst kvarter eller del därav. Är anstånd med stadsplans eller tomtindelningens genomförande beviljat, skall stadsplanen eller tomtindelningen, i fråga om rätt att verkställa nybyggnad samt rätt eller plikt att lösa mark, vara utan verkan under den tid, för vilken anståndet beviljats; dock att mark, som enligt stadsplan ingår i gata, torg eller annan allmän plats, skall, enligt 14 § första stycket, till staden avstås, när staden det begär.

34 §.

Med avseende å område, för vilket anstånd, som i 33 § sägs, ej gäller, äger Konungen, på framställning av stad, förordna, att med stadens skyldighet att enligt 14 § lösa gatumark, som är bebyggd, och enligt 18 § lösa bebyggd tomtedel skall under viss tid anstå.

Om gatas upplåtande och underhåll.

35 §.

Ny gata skall i behörigt skick upplåtas för allmänt begagnande i den mån bebyggandet kvarter efter kvarter fortskrider från förut upplåten gata, med iakttagande att varje särskild gatudel skall upplåtas, då tomter med en sammanlagd längd utmed gatudelen av minst en tredjedel av de vid gatudelen befintliga tomtlinjer blivit bebyggda. Konungens befallningshavande må, när synnerliga skäl därtill äro, på framställning av stad för viss tid medgiva uppskov med upplåtande av sådan del av gata, därå byggnad finnes uppförd.

Vad nu är sagt skall med avseende å torg och annan dylik allmän plats tillämpas så, att marken till en bredd av aderton meter från tomtlinjerna betraktas såsom gata. Platsen skall i sin helhet upplåtas, då tomter med en sammanlagd längd utmed densamma av minst två tredjedelar av de därvid befintliga tomtlinjer blivit bebyggda.

Då redan befintlig gata skall utvidgas, skall ny gatudel upplåtas för allmänt begagnande i den mån tomt invid den nya gatudelen blivit bebyggd.

36 §.

För gatas upplåtande till allmänt begagnande å tid, som i 35 § sägs, vare staden ansvarig. Genom detta stadgande göres ej rubbning i vad för stad må vara gällande i avseende å tomtägares skyldighet att bekosta gatas anläggande; och skall, där på grund av vad nu föreskrivits stad utfört gatuanläggning, som eljest ålegat tomtägare att ombesörja, tomtägare till staden återgälda kostnaden för anläggningen.

Angående sättet för ordnande och anläggning av gata ävensom skyl-

digheten att ombesörja och bekosta gatas underhåll gälle vad för varje stad är föreskrivet. Underhållet av allmän väg, som ingått i gatumark, skall i den mån, som för gatas upplåtande för allmänt begagnande är stadgat, övertagas av den, som, enligt vad föreskrivet är, har att underhålla gatan.

Vad nu är sagt skall ock äga tillämpning beträffande torg eller annan dylik allmän plats.

Om tomtägares skyldighet att ersätta värdet av gatumark.

37 §.

Ägare av tomt vid gata, som efter den 1 januari 1908 upplåtes för allmänt begagnande, vare skyldig ersätta staden värdet av gatumarken utmed tomten intill gatans mitt, dock ej till större bredd än nio meter. Har tomtägare utan lösen överlåtit gatumark till staden, vare han från skyldighet att ersätta den mark fri. Ingår allmän väg i gatumarken, skall tomtägare utgiva gottgörelse för hälften av den för gatans utläggning däröver erforderliga mark till en bredd av högst nio meter.

Är tomt belägen vid gatukors, omfattar ersättningsskyldigheten tillika den del av gatukorset, som inneslutes av den nyss angivna gatumarkens utdragna gränslinjer.

Vad i denna § är sagt skall med avseende å torg eller annan dylik allmän plats tillämpas så, att marken till en bredd av aderton meter från tomtlinjen betraktas såsom gata.

38 §.

Ersättning, som tomtägare enligt 37 § har att utgiva, skall, där ej parterna kunna enas om dess belopp, bestämmas av särskild nämnd, som på enderas ansökan tillsättes i den ordning, förordningen angående jords eller lägenhets avstående för allmänt behov föreskriver. Nämnden har att efter de för uppskattning av gatumark, som till staden avstås, stadgade grunder uppskatta värdet av själva marken vid tiden för ersättningens utgivande utan hänsyn till kostnad, som staden må hava vidkänts för markens planerande och ordnande. Uppstår tvist om vidden av den gatumark, tomtägaren har att ersätta, skall särskilt värde sättas å den mark,

tvisten gäller. Gottgörelse till nämnden och annan kostnad gäldas utav staden, då ersättningen varder satt till lägre belopp, än staden fordrat, men eljest av tomtägaren.

39 §.

Ersättning för gatemark skall av tomtägare utgivas, då efter stadsplans fastställande nybyggnad blivit å tomten uppförd, dock ej innan gatan upplåtits för allmänt begagnande.

Har tomt utfartsväg åt en för allmänt begagnande upplåten gata, vare tomtägaren ej skyldig utgiva ersättning för mark till annan gata, som utmed tomten upplåtes, förrän nybyggnad å tomten varder verkställd invid den nya gatan.

Nybyggnad, som i denna § avses, må ej företagas, innan tomtägaren hos byggnadsnämnden för ersättningens utgivande ställt säkerhet, som av nämnden godkännes. Från ställande av säkerhet, varom nu är sagt, vare kronan fri.

40 §.

Skall gata vidgas, och medför vidgningen, efter ty därom är av Konungen stadgat, rätt att vid gatan uppföra högre byggnad än förut tillåtit, vare den, som äger tomt vid någondera sidan av gatan, skyldig ersätta staden en fjärdedel av värdet å den mark, som fordras för gatans vidgning intill aderton meter framför hans tomt.

I fråga om ersättningsbeloppets fastställande skola de i 37 och 38 §§ meddelade bestämmelser äga motsvarande tillämpning. Beloppet skall utgivas, då, efter det beslut om vidgningen fastställts, byggnad, som här är sagd, blivit uppförd, dock ej innan gatan framför tomten blivit vidgad; och må sådan byggnad ej uppföras, innan tomtägaren hos byggnadsnämnden ställt säkerhet, som av nämnden godkännes. Kronan vare från ställande av säkerhet fri.

Om viss besittningsrätt.

41 §.

Vad här förut är sagt om ägare av mark eller tomt skall ock gälla om den, som innehar tomt eller annan mark under sådan besittningsrätt, som enligt lag är att hänföra till fast egendom.

Föreskrifter angående vissa områden å landet.

42 §.

Vad i detta kapitel är stadgat för stad skall äga motsvarande tillämpning för köping så ock för annan ort, för vilken på grund av förordnande, som meddelats enligt före den 1 januari 1908 gällande föreskrifter, byggnadsstadgan för rikets städer gäller.

Konungen må ock förordna, att detta kapitel skall äga motsvarande tillämpning för hamnplats, fiskläge eller annan ort med större sammanträngd befolkning; och medföre sådant förordnande enahanda verkan, som enligt före den 1 januari 1908 gällande lag följt utav förordnande om tillämpning av byggnadsstadgan för rikets städer. Konungens befallningshavande åligger att, när omständigheterna sådant förordnande påkalla, efter kommunalstämmas och ortsinvånarnas hörande, med anmälan därom till Konungen inkomma.

Då förordnande, varom nu är sagt, meddelas för någon ort, äger Konungen förklara, att med avseende å viss bebyggd del av dess område skall gälla vad i 2 § sägs angående stadsplan, som av ålder består. Inom det område i övrigt, för vilket sådant förordnande gäller, må icke, förrän stadsplan blivit fastställd, nybyggnad äga rum, med mindre Konungens befallningshavande för särskilt fall därtill giver lov. Är stadsplan icke fastställd för ort, som i första stycket sägs, vare i fråga om sådant förklarande och om förbud mot nybyggnad lag samma.

43 §.

Är större byggnadsverksamhet att förvänta inom område å landet, å vilket 42 § icke äger tillämpning, äger Konungen förordna, att stadsplan för området skall upprättas; och må inom område, för vilket sådant förordnande gäller, nybyggnad icke, förrän stadsplan blivit fastställd, äga rum, med mindre Konungens befallningshavande för särskilt fall därtill giver lov.

Framställning om förordnande, som nyss är nämnt, så ock om fastställande av stadsplan samt, där sådant för området i dess helhet eller viss del därav finnes lämpligt, jämväl av särskilda bestämmelser i avseende å sättet för byggnadskvarterens användande må göras av Konungens befallningshavande eller av områdets ägare. Ej må sådan fastställelse meddelas utan att områdets ägare blivit hörd.

Sedan stadsplan blivit fastställd, må nybyggnad ej ske å mark, som enligt planen skall ingå i gata, torg eller annan allmän plats. Varder sedermera förordnande, som i 42 § sägs, för området meddelat, skall stadsplanen jämväl i övrigt vinna omedelbar tillämpning inom området.

44 §.

Är stadsplan fastställd för område, som i 43 § avses, äger Konungens befallningshavande på framställning av områdets ägare fastställa tomtindelning för området eller viss del därav. Tomtindelning, enligt vilken särskilda delar av tomt skulle förbliva i olika ägares hand, må ej fastställas.

Fastställd tomtindelning må ej ändras i andra fall, än då enligt fastställd ändring i stadsplanen mark skall läggas till byggnadskvarter eller därifrån avskiljas eller ock ägare till de tomter, som av ändringen beröras, därom äro ense. Sedan tomtindelning blivit fastställd, må ej nybyggnad ske utöver gällande tomtgräns.

Allmänna bestämmelser.

45 §.

Företages nybyggnad i strid mot vad i 7, 8, 9, 42, 43 eller 44 § är stadgat, äge överexekutor till rättelse i vad olagligen skett meddela handräckning; och gälle därom enahanda bestämmelser, som för det i 191 § utsökningslagen avsedda fall äro stadgade.

Ansökan om handräckning, varom nu är sagt, må göras av allmän åklagare eller byggnadsnämnd, där sådan finnes. Är ansökan gjord av allmän åklagare, och äskar utmätningssmannen, att kostnad för förrättningen skall förskjutas, må det ske av allmänna medel.

46 §.

Vad i detta kapitel är sagt om nybyggnad skall ock gälla om sådan förändring av befintlig byggnad, vilken, efter ty därom är av Konungen stadgat, är att till nybyggnad hänföra.

47 §.

De närmare föreskrifter, som må anses erforderliga i fråga om stadsplans och tomtindelnings uppgörande, om byggnadsnämnds sammansättning

och åligganden samt om bebyggande av stad, köping och annat område, som i detta kapitel avses, meddelar Konungen.

På framställning av stad, köping och annat samhälle, som i detta kapitel avses, må Konungen förordna, att särskilda föreskrifter skola tillämpas med avseende å byggnadsverksamhetens ordnande inom sådan del av samhällets område, som ej finnes upptagen i gällande stadsplan.

---

2 KAP.

Om tomtmätning.

1 §.

Mätning av tomt i stad skall äga rum, då tomtens ägare därom skriftligen gör ansökning hos byggnadsnämnden eller byggnadsnämnden, utan att sådan ansökning skett, finner mätningen nödig.

2 §.

Tomtmätning skall verkställas av i stadens tjänst anställd mätningssman eller, där sådan ej finnes, av till sådan befattning behörig person, som på förslag av byggnadsnämnden förordnas av Konungens befallningshavande att tills vidare i staden tjänstgöra såsom förrättningsman för tomtmätning. Finnes uppdraget icke kunna anförtros föreslagen person, förordne Konungens befallningshavande som skäligt prövas.

Behörighet till befattning såsom mätningssman i stad tillkommer den, som avlagt lantmäteriexamen, så ock den, som avlagt fullständig examen från tekniska högskolans fackskola för väg- och vattenbyggnad eller från motsvarande avdelning vid Chalmers tekniska institut samt dessutom styrkt sig äga praktisk duglighet i ägomätning.

Med Konungens medgivande må person, som ej avlagt examen, som nyss sagts, innehava befattning såsom mätningssman i stad.

3 §.

Sedan förrättningsmannen från byggnadsnämnden erhållit meddelande att tomt skall mätas, har han att skyndsamt företaga förrättningen och, så vitt ske kan, i ett sammanhang bringa den till slut.

4 §.

För förrättningsman för tomtmätning gälle de jäv, som i fråga om laga skifte av jord å landet finnas stadgade för lantmätare.

Är förrättningsman av jäv hindrad verkställa tomtmätning, göre ofördröjligen anmälan därom hos byggnadsnämnden, som, där ej annan efter ty i 2 § sägs behörig förrättningsman är att tillgå, har att hos Konungens befallningshavande utverka förordnande för särskild förrättningsman.

5 §.

Förrättningsmannen åligger, att om förrättningen och tiden därför minst åtta dagar förut bevisligen underrätta ägare av såväl den tomt, som skall mätas, som angränsande mark. Kan ägare eller dess ombud ej med kallelse träffas, har förrättningsmannen att ombesörja kallelses införande i allmänna tidningarna samt i tidning inom orten minst fjorton dagar före förrättningen. Sedan förrättningen sålunda blivit kungjord, må densamma icke uppehållas av sakägares utevaro.

I kallelse till förrättning, varom nu är fråga, skall sakägare anmanas att vid sammanträdet förete sina åtkomsthandlingar jämte de kartor och handlingar, som i övrigt må vara att tillgå och kunna lända till upplysning i ärendet, ävensom att, där så erfordras, själv eller genom ombud på marken utvisa gräns för tomt.

Där fastighetsregister är för staden upplagt, skall förrättningsmannen före förrättningens företagande angående tomten anskaffa utdrag av tomtboken eller tomtbildningslängden.

6 §.

Förrättningsmannen äge utan särskilt lov erhålla tillträde till tomter och byggnader samt övergå ägor i vad det befinnes erforderligt för förrättningen. Det åligger förrättningsmannen att tillse det skada å egendom så vitt möjligt undvikes.

Där under förrättningen särskilda signaler eller märken prövas nödiga för mätning eller gränsbestämning, äge förrättningsmannen anbringa sådana; inhämta dock därtill polismyndighetens tillstånd, så vitt anledning förekommer att dylika signaler eller märken kunna vålla hinder eller olägenhet för samfärdseln.

7 §.

Förrättningsmannen skall föra protokoll över allt som förekommer under förrättningen. Protokollet skall innehålla uppgift om tiden, då förrättningen blivit verkställd, anledningen till densamma, tomtägarens och övriga sakägares namn, huru kallelse till förrättningen ägt rum och vilka av sakägarna tillstädeskommit ävensom om tomtens läge, storlek och beskaffenhet samt egenskap av fri eller ofri.

Där tomten bildats genom åtgärd, till vilken enligt 3 kap. rättens medgivande skall sökas, skall i protokollet antecknas storleken av vart och ett av de områden, av vilka tomten bildats. I protokollet skola noga anmärkas alla företedda åtkomsthändingar jämte de kartor och handlingar, som i övrigt tjäna till upplysning i ärendet.

I protokollet skall vidare antecknas, huruvida närvarande sakägare förklara tomtens gränser ostridiga eller, om så ej sker, vilka anmärkningar framställas mot desamma, så ock huruvida gränserna hävdas i överensstämmelse med senast upprättade tomtkarta eller, om skiljaktighet i sådant hänseende föreligger, omfattningen härav.

Utdrag av tomtbok eller tomtbildningslängd, som efter ty i 5 § sägs anskaffats, skall biläggas protokollet.

8 §.

Vid tomtmätningen skall över tomten upprättas karta i skala ej understigande 1 : 400. Kartan skall utvisa ej blott själva tomten med dess gränser, utan ock tomtens läge i förhållande till gata, torg eller annan allmän plats och angränsande tomter.

Å kartan skall tecknas beskrivning, som i varje fall skall innehålla uppgift om gränsmärkenas beskaffenhet samt om tomtens yttinnehåll och längden av dess särskilda sidor.

9 §.

Tomtgräns skall på tydligt och varaktigt sätt utmärkas å marken; dock att vad nu sagts icke skall äga tillämpning, där gräns är på ett tydligt och varaktigt sätt utmärkt, såsom genom byggnadslinje, stängsel eller dylikt, ej heller där tomtgräns är överbyggd eller av annan anledning icke åtkomlig.

10 §.

Sedan förrättningsmannen avslutat förrättningen med tillkännagivande

för sakägarna att den, som är missnöjd med förrättningen, äger att inom åtta dagar till byggnadsnämnden ingiva påminnelser i ärendet, skall förrättningsmannen underställa ärendet byggnadsnämndens prövning samt för sådant ändamål ofördröjligen till nämnden överlämna den vid förrättningen upprättade konceptkartan jämte protokollet.

Varda påminnelser ingivna, eller finner byggnadsnämnden ytterligare utredning vara för ärendets avgörande nödig, kalle nämnden, på sätt i 5 § sägs, vederbörande sakägare till inställelse inför nämnden. Anser sig byggnadsnämnden icke kunna fastställa förrättningen, må nämnden icke avgöra ärendet, innan, på sätt nyss är sagt, vederbörande sakägare lämnats tillfälle att inför nämnden yttra sig i ärendet.

Mot beslut av nämnden, varigenom gränser för tomten blivit bestämda, äger den, som är missnöjd med beslutet, att vid talans förlust inom trettio dagar från beslutets avkunnande instämma klander till vederbörlig domstol; och åligge det byggnadsnämnden att i sammanhang med beslutets avkunnande härom meddela sakägarna underrättelse.

Sedan byggnadsnämndens beslut vunnit laga kraft, eller, där klander blivit instämt, tvisten blivit slutligen avgjord, teckne nämnden bevis härom å kartan; skolande därförinnan, därest de av förrättningsmannen bestämda gränserna blivit ändrade, genom nämndens försorg kartan bringas till överensstämmelse med de slutligen bestämda gränslinjerna.

11 §.

Kostnad för tomtmätning skall gäldas av tomtägaren.

12 §.

Vad detta kapitel innehåller om bestämmande av tomtgräns i sammanhang med tomtmätning skall även gälla, då fråga om bestämmande av sådan gräns eljest förekommer.

13 §.

Konceptakt rörande ärende, som i detta kapitel avses, skall förvaras under byggnadsnämndens vård.

14 §.

Vad i detta kapitel föreskrives för stad skall ock gälla för samhälle å landet, varest finnes tomtindelning såsom i stad.

3 KAP.

Om förändring av tomts område, så ock om sammanläggning till tomt av områden, som förut ej ingå i tomtindelning.

1 §.

Vill i stad någon till en tomt sammanlägga flera tomter eller flera områden, som förut ej ingå i tomtindelning, eller från tomt avstycka viss del att med annat område sammanläggas till en tomt, eller med tomt sammanlägga område, som förut ej ingår i tomtindelning, eller tomtedel, som förvärvats i den ordning gällande författning om jords eller lägenhets avstående för allmänt behov föreskriver, söka rättens medgivande till den åtgärd.

2 §.

Visar ej den, som söker medgivande, varom i 1 § sägs, att genom laga kraft ägande beslut förordnande meddelats om den tomtbildning, varom fråga är, varde ansökningen avslagen.

Lag samma vare, där i lagfartsprotokollet finnes antecknat, att klander blivit instämt å fång till område, varom fråga är, eller rätten därtill eljest finnes tvistig eller sådant område är utmätt eller beslut meddelat om dess försäljning i den ordning, som om utmätt fast egendom är stadgad.

3 §.

Sammanläggning av tomter må ej av rätten medgivas, utan så är, att sökanden vunnit lagfart å tomterna samt ej mer än en av tomterna är besvärad av beviljad eller sökt inteckning eller ock, där flera av tomterna äro sålunda besvärade, icke någon av dessa häftar för andra inteckningar än sådana, som äro i samma inbördes ordning gällande jämväl i en var av de andra, dock vare den omständigheten att i en av tomterna tillika må finnas inteckning med sämre rätt ej hinder mot sammanläggningen, så framt innehavare av sådan inteckning medgivit sammanläggningen; skolande vad nu sagts om inteckning tillämpas jämväl beträffande fordran eller annan rättighet, som avses i 11 kap. 2 § jordabalken.

Vad sålunda stadgats skall äga motsvarande tillämpning i avseende å sammanläggning till en tomt av områden, som förut ej ingå i tomtindelning.

4 §.

Medgivande att med tomt sammanlägga område, som förut ej ingår i tomtindelning, må ej av rätten lämnas, utan att sökanden vunnit lagfart å såväl tomten som det område, vilket därmed skall sammanläggas; ej heller där sistnämnda område är besvärat av beviljad eller sökt inteckning eller kan jämlikt 11 kap. 2 § jordabalken i sökandens hand häfta för fordran eller annan rättighet.

Vad nu är sagt äge motsvarande tillämpning, där någon vill med tomt sammanlägga tomtedel, som förvärvats i den ordning gällande författning om jords eller lägenhets avstående för allmänt behov föreskriver.

5 §.

Ej må rätten medgiva ägare av tomt att därifrån avstycka viss del att med annat honom tillhörigt område till en tomt förenas, med mindre han erhållit lagfart å tomten och å det område, varmed tomtdelen skall förenas. Söker ägare av tomt att därifrån må avstyckas viss del att med område, som tillhör annan, sammanläggas till en tomt, må ej medgivande därtill lämnas, där ej sökanden erhållit lagfart å tomten samt ägaren av det område, varmed tomdelen skall förenas, såväl erhållit lagfart å det område som ock, på grund av överlåtelse från sökanden, om lagfart å tomtdelen gjort ansökan, vilken förklarats vilande i avbidan på styckningsfrågans avgörande.

Är tomt, därifrån någon del skall avstyckas, besvärad av beviljad eller sökt inteckning, må ej rättens medgivande lämnas, där ej, efter det förordnande meddelats om den tomtbildning, varom fråga är, inteckningshavaren med företeende av inteckningshandlingen i huvudskrift inför rätten samtyckt till avstyckningen; har samtycke givits, skrive rätten bevis därom å inteckningshandlingen. Samtycket vare utan verkan, där ej rätten medgiver avstyckningen.

Där sådant fall är för handen, att enligt 11 kap. 2 § jordabalken tomt kan i sökandens hand häfta för fordran eller annan rättighet, må ej avstyckning därifrån medgivas förrän efter utgången av den tid, inom vilken enligt nämnda lagrum inteckning skall sökas.

6 §.

Har område förvärvats genom fång, varmed på grund av äldre lag ägaren ej varit skyldig lagfara, vare i fall, som i 3, 4 och 5 §§ avses, lagfart å området ej erforderlig, där ägarens åtkomst inför rätten styrkes.

7 §.

Bifalles ansökning om sammanläggning av flera tomter och är i en eller flera av dem beviljad inteckning, som icke gäller i den eller de andra, skall inteckningen därefter gälla i hela den sålunda bildade tomten. Sammanlägges eljest med tomt, däri inteckning är beviljad, annat område, vare inteckningen gällande jämväl i det område. Varder efter sammanläggningen, men på grund av tidigare rätt till tomt, varmed annat område sammanlagts, ansökan om inteckning gjord eller fullföljd, skall den inteckning, där ansökningen bifalles, fastställas att gälla i hela den nya tomten.

Bestämmelserna i första stycket första och andra punkterna skola äga motsvarande tillämpning, där tomt eller annat område, som ingår i sammanläggning, varom här är fråga, häftar för tionde, ränta eller annan sådan avgäld eller eljest för allmänna utskylder och besvär eller för lån, som av allmänna medel lämnats för beredande av odlingsföretag, eller för förskott av dylika medel för avlösning av frälseränta.

Vad i denna § är stadgat för det fall, att tomt sammanlägges med annat område, skall äga motsvarande tillämpning, där område, som förut ej ingår i tomtindelning, med del av tomt sammanlägges till en tomt, så ock där särskilda områden, som förut ej ingå i tomtindelning, sammanläggas till en tomt.

8 §.

Finnes inteckning i tomt, därav någon del avstyckas och med annat område sammanlägges till en tomt, skall den inteckning ej vidare häfta vid det avstyckade området; inteckningsansökan, som då avstyckning kommer till stånd är beroende på prövning, skall, så vitt den avser det avstyckade området, anses förfallen. Är fråga om inteckning för fordran, skall ansvaret för fordringens hela belopp vila å den återstående tomten.

9 §.

Om ansökning, som i detta kapitel sägs, så ock om rättens beslut däröver skall anteckning göras i lagfartsprotokollet. Skall enligt vad i 7 eller 8 § sägs inteckning gälla jämväl i annat område än det, vari den beviljats, eller upphöra att gälla i visst område eller ansökan om inteckning anses till någon del förfallen, göre rätten anteckning därom i inteckningsprotokollet.

Beslut, varigenom ansökning, som i detta kapitel avses, blivit bifallen, skall av rätten kungöras byggnadsnämnden ävensom, där fastighetsregister blivit för staden upplagt, den som för samma register.

10 §.

Vad i detta kapitel är stadgat för stad skall även gälla för ort å landet, varest finnes tomtindelning såsom i stad.

---

4 KAP.

Om sammanläggning av områden, som ej ingå i tomtindelning.

1 §.

Områden i stad, som ej ingå i tomtindelning och av vilka vart och ett i fastighetsregistret upptagits såsom särskild fastighet, må, därest de kommit i en ägares hand, efter ty här nedan sägs sammanläggas till en fastighet.

Sammanläggning enligt bestämmelserna i detta kapitel vare dock icke tillåten, om fastigheterna icke innehavas med samma rätt eller om de höra till skilda församlingar; ej heller där till den nybildade fastigheten skulle höra större antal områden än som hör till någon av de fastigheter, om vilkas sammanläggning är fråga.

2 §.

Medgivande till sammanläggning, som i 1 § sägs, sökes hos rätten; och ingive sökanden därvid utdrag av fastighetsregistret, upptagande de fastigheter, varom fråga är.

Bestämmelserna i 3 kap. 2 § andra stycket samt 3 och 6 §§ i fråga om villkoren för sammanläggning, varom där är fråga, i 7 § om verkan av sådan sammanläggning och i 9 § om anteckning i lagfarts- eller inteckningsprotokollet i ärende, som i sagda § avses, och om underrättelse till den, som för fastighetsregistret, skola äga motsvarande tillämpning beträffande sammanläggning, varom i detta kapitel stadgas.

3 §.

Häftar fastighet, varom fråga är, för frälseränta eller för lån, som av allmänna medel lämnats för beredande av odlingsföretag, eller för förskott av dylika medel för avlösning av frälseränta eller för avgäld från till skatte försålt halländskt kyrkohemman, och vilar ej ansvar för samma ränta, lån, förskott eller avgäld jämväl å de övriga fastigheterna, må sammanläggning ej äga rum, så framt ej den, som på grund av inteckning eller jämlikt 11 kap. 2 § jordabalken i någon av sistnämnda fastigheter äger säkerhet för fordran eller annan rättighet, medgivit sammanläggningen.

4 §.

Har någon av de fastigheter, varom fråga är, andel i samfällighet eller i annan särskild rättighet eller förmån, som ej tillkommer övriga fastigheter, medför sammanläggningen ej för den nybildade fastigheten vidsträcktare rätt därutinnan än som förut tillkommit förstnämnda fastighet.

5 §.

Vad i detta kapitel är stadgat för stad skall ock gälla för samhälle å landet, för vilket föres fastighetsregister enligt de för stad meddelade bestämmelser.

---

5 KAP.

Om avstyckning av område, som ej ingår i tomtindelning.

1 §.

Från fastighet i stad må område, som ej ingår i tomtindelning, avskiljas till särskild fastighet genom avstyckning på sätt nedan sägs.

2 §.

Avstyckning skall verkställas av i stadens tjänst anställd mättningsman eller, där sådan ej finnes, av till sådan befattning behörig person, som på förslag av byggnadsnämnden förordnas av Konungens befallningshavande att tills vidare förrätta avstyckningar i staden. Finnes uppdraget ej kunna anförtros föreslagen person, förordne Konungens befallningshavande som skäligt prövas.

Avstyckning företages efter skriftlig ansökan av fastighetens ägare hos byggnadsnämnden, som överlämnar densamma till förrättningsmannen. I fall, då område, som skall avstyckas, blivit till annan överlätet, äge ock han rätt göra framställning, som nu sagts.

Förrättningsmannen har att skyndsamt företaga förrättningen samt, där så ske kan, i ett sammanhang bringa den till slut.

Om tid och ställe för förrättningen skall förrättningsmannen minst åtta dagar förut underrätta byggnadsnämnden.

Vid förrättningen skola gällande föreskrifter rörande annan lantmäteriförrättning beträffande jord å landet än laga skifte äga motsvarande tillämpning, så vitt icke nedan annorlunda stadgas.

Är förrättningsman av jäv hindrad företaga förrättning, anmäle ofördrojligen förhållandet hos byggnadsnämnden, som, där ej annan efter ty i första stycket sägs behörig förrättningsman är att tillgå, har att hos Konungens befallningshavande utverka förordnande för särskild förrättningsman.

3 §.

Utan hinder av att kungörande och kallelse ej verkställts i den i gällande föreskrifter om laga skifte av jord å landet bestämda ordning må avstyckningsförrättning företagas, därest ägaren av stamfastigheten och i fall, då område, som skall avstyckas, blivit överlätet till annan, jämväl denne infinna sig eller av förrättningsmannen blivit minst åtta dagar förut bevisligen kallade till förrättningen, samt fråga ej är om bestämmande av gräns mot fastighet, som ej ingår i förrättningen.

4 §.

Avstyckning må verkställas utan biträde av gode män, så vitt icke är fråga om bestämmande av gräns mot fastighet, som ej ingår i avstyckningsförrättningen, eller ock förrättningsmannen eller sakägare finner biträde av gode män erforderligt.

Bestämmas under förrättningens gång, att gode män skola tillkallas, må det ej verka rubbning av åtgärd, som vidtagits därförinnan.

5 §.

Huru gräns mot fastighet, som ej ingår i avstyckningsförrättningen, skall bestämmas, därom gälle vad föreskrivet är om rågång vid laga skifte av jord å landet. Sådant bestämmande skall ej äga rum, där det ej påfordras å någondera sidan eller av förrättningsmannen aktas nödigt.

6 §.

Avstyckning skall så verkställas, att såväl stamfastigheten som det område, som skall avstyckas, kommer att äga rätt till nödiga vägar.

Servitut till förmån för fastighet, som beröres av förrättningen, må läggas å annan sådan fastighet i den mån sådant är tillåtet vid laga skifte av jord å landet.

Kan väg för område, som skall avstyckas, ej annorledes lämpligen beredas, må området, i den mån för nämnda ändamål erfordras, vid avstyckningen tilläggas rätt till delaktighet i område, som vid mättningsförrättning avsatts för gemensamt behov.

7 §.

Förrättningsmannen åligge att föra protokoll över allt, som förekommer vid förrättningen. Har det avstyckade området blivit till annan överlåtet, skall den därom upprättade avhandling införas i protokollet eller i styrkt avskrift biläggas detta.

8 §.

Avstyckning inom område, för vilket finnes fastställd stadsplan, må ej så verkställas, att stadsplanens genomförande eller kvarterens lämpliga indelning i tomter därigenom försvåras.

Inom område, för vilket Konungen jämlikt 1 kap. 47 § andra stycket eller motsvarande äldre bestämmelse förordnat, att särskilda föreskrifter skola tillämpas med avseende å byggnadsverksamhetens ordnande, må avstyckning ej så verkställas, att tillämpningen av sådan föreskrift motverkas.

9 §.

Har överlåtelse av det område, som skall avstyckas, icke ägt rum, bestämme fastighetens ägare, med iakttagande av vad i detta kapitel är föreskrivet, huru avstyckningen skall verkställas.

Kunna, då fastigheten äges av flera gemensamt, dessa ej förena sig om sättet för avstyckningens verkställande, eller finner förrättningsmannen eller, där han biträdes av gode män, förrättningsmännen vad av fastighetens ägare blivit bestämt vara stridande mot föreskrifterna i detta kapitel, varde beslut meddelat att avstyckningen ej kan äga rum.

10 §.

Har det område, som skall avstyckas, blivit till annan överlåtet, lände den därom upprättade avhandling till efterrättelse.

Träffa sakägarna utöver vad avhandlingen innehåller överenskommelse i ämne, som angår förrättningen, såsom att servitut till förmån för en av styckningen berörd fastighet skall läggas å annan sådan fastighet eller med avstyckat område följa rätt till delaktighet i område, som vid mätningförrättning avsatts för gemensamt behov, skall därom upprättas skriftlig förening, som underskrives av sakägarna och bestyrkes av gode männen eller, där sådana ej biträda vid förrättningen, av förrättningsmannen samt bilägges protokollet.

Uppkommer mellan sakägarna tvist om den rätt, som enligt avhandlingen eller träffad förening tillkommer en var av dem, hänvisas de att vid vederbörlig domstol utföra sin talan, och vile emellertid förrättningen.

Förekommer ej sådan tvist eller har den blivit avgjord genom laga kraft ägande beslut, undersöka förrättningsmannen eller, där han biträdes av gode män, förrättningsmännen, huruvida vad av sakägarna kan vara avtalat eller bestämt eller vad berörda beslut innehåller utgör hinder för avstycknings verkställande i enlighet med föreskrifterna i detta kapitel, samt meddele, där sådant hinder finnes föreligga, beslut att avstyckningen icke kan äga rum.

11 §.

Förrättningsmannen åligge att utmärka avstyckningen å karta. Där ej sakägare påyrkar upprättande av fullständig karta, skall avstycknings-

karta upptaga allenast det avstyckade området jämte sådana fasta punkter och mätningssuppgifter, att det avstyckade områdets läge blir fullt bestämt. Förrättningsmannen teckne ock å kartan tydlig beskrivning med hänvisning till varje å kartan upptaget område jämte uppgift i vad mån servitut till förmån för en av avstyckningen berörd fastighet lagts å annan sådan fastighet eller med avstyckat område följer rätt till delaktighet i område, som vid mätningförrättning avsatts för gemensamt behov. Kan beskrivningen ej lämpligen införas å avstyckningskartan, har förrättningsmannen att upprätta särskild beskrivning, huru avstyckningen blivit verkställd.

12 §.

Förrättningsmannen skall å marken utstaka samt tydligt och varaktigt utmärka skillnadslinjerna mellan stamfastigheten och det avstyckade området ävensom upprätta fullständig och noggrann beskrivning över gränsen och utsatta gränsmärken. Beskrivningen tecknas å kartan eller införes i särskild handling, allt efter som i varje fall provas lämpligt.

Har vid förrättningen gräns bestämts på sätt i gällande bestämmelser om laga skifte av jord å landet sägs, må beskrivningen av sådan gräns tecknas å kartan, där det finnes lämpligt.

13 §.

Sedan skillnadslinjerna mellan stamfastigheten och det avstyckade området ävensom övriga gränser, som vid avstyckningen må hava bestämts, blivit utstakade och utmärkta samt alla till förrättningen hörande frågor i övrigt blivit avgjorda, skall förrättningsmannen å sammanträde med vederbörande sakägare till sökanden eller annan, som utses av sakägarna, utgiva ett exemplar av kartan och samtliga förrättningshandlingar emot bevis, som bilägges konceptakten, ävensom tillkännagiva att förrättningen är avslutad.

Sakägare, som vill fullfölja talan emot förrättningen, har att inom tjugu dagar från dess avslutande till magistraten ingiva sina besvär eller ock på eget äventyr insända dem dit med posten så tidigt, att de före sagda tids utgång komma magistraten tillhanda; och skall underrättelse härom av förrättningsmannen meddelas sakägarna å det sammanträde, varvid förrättningen förklaras avslutad.

Inom samma tid har förrättningsmannen, evad besvär anförts eller icke, att överlämna konceptakten till magistraten.

Vad sålunda stadgats i fråga om klagan över verkställd avstyckning gälle ock i fall, då, på sätt i 9 eller 10 § sägs, beslut meddelats att avstyckning icke kan äga rum; dock att i sådant fall det skall åligga magistraten, där besvär anförts, att infordra förrättningshandlingarna från förrättningsmannen.

14 §.

Då tid för klagan över verkställd avstyckning gått till ända utan att förrättningen klandrats eller ock anförda besvär blivit ogillade genom beslut, som äger laga kraft, har magistraten att, ifall hinder enligt detta kapitel ej möter, meddela fastställelse å avstyckningen ävensom, så vida framställning därom gjorts, åsätta det avstyckade området särskilt namn.

Innan ärendet av magistraten avgöres, skall inhämtas yttrande från byggnadsnämnden.

Är beslut fattat om antagande av stadsplan för förut ej planlagt område eller om framställning hos Konungen om förordnande jämlikt 1 kap. 47 § att särskilda föreskrifter skola tillämpas med avseende å byggnadsverksamhetens ordnande inom viss i gällande stadsplan ej upptagen del av staden, må, innan Konungen meddelat beslut i ärendet, fastställelse å avstyckning inom område eller del av staden, som nu sagts, ej meddelas, där det icke är uppenbart att genom avstyckningen genomförande av den antagna stadsplanen eller kvarterens lämpliga indelning i tomter icke försvåras eller tillämpning av ifrågasatta föreskrifter icke motverkas.

Visar byggnadsnämnden, att fråga väckts om stadsplanens utsträckande över visst område eller om meddelande för viss del av staden av sådana särskilda föreskrifter, som i tredje stycket sägs, skall vad i sistnämnda stycke föreskrives äga motsvarande tillämpning intill dess beslut i frågan blivit fattat, dock att i ty fall med fastställelse å avstyckningen icke må anstå längre tid än sex månader från det avstyckningshandlingarna från förrättningsmannen inkommit till magistraten.

Genom fastställelse å avstyckningen tillkommer ej ägaren vidsträcktare rätt att förfoga över fastigheten än vad lag och författning eljest medgiva.

15 §

Har avstyckningen vid förrättningens avslutande blivit av samtliga sakägare medelst påskrift å protokollet godkänd, överlämne förrättningsmannen konceptakten snarast möjligt till magistraten, som i ty fall äger

att, utan att avvakta besvärstidens utgång, företaga förrättningen till fastställelse.

16 §.

Häftar fastighet, varifrån avstyckning ägt rum i enlighet med bestämmelserna i detta kapitel, för tionde, ränta eller annan sådan avgäld eller eljest för allmänna utskylder och besvär, i vilkas utgörande det avstyckade området icke omedelbart deltagar, eller för lån, som av allmänna medel lämnats för beredande av odlingsföretag, eller för förskott av dylika medel för avlösning av frälseränta, skall i fråga om det avstyckade områdets ansvar för sådant åliggande vad i 37 § 3 mom. av förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom är stadgat om avsöndrad lägenhets ansvar för intecknad gäld äga motsvarande tillämpning.

17 §.

Vad ovan sägs beträffande avstyckning från viss fastighet skall i tillämpliga delar gälla i fråga om avstyckning från mark, som ej ingår i fastighetsindelning.

18 §.

Då fastställelse meddelats å avstyckning, skall myndighet, som meddelat beslutet, ofördröjligen därom underrätta den, som för fastighetsregistret, där sådant finnes för staden upplagt.

19 §.

Konceptakt rörande avstyckning skall förvaras under byggnadsnämndens vård.

20 §.

Bestämmelserna i detta kapitel skola även gälla för samhälle å landet, för vilket skall föras fastighetsregister enligt de för stad meddelade bestämmelser.

21 §.

Vad enligt detta kapitel ankommer på magistrat skall för Stockholm fullgöras av överståthållarämbetet och för stad, som lyder under landsrätt, ävensom för samhälle på landet, där bestämmelserna i kapitlet äga tillämpning, av Konungens befallningshavande.

22 §.

Över beslut, som jämlikt detta kapitel meddelats av magistrat eller Konungens befallningshavande, må besvär anföras i den ordning, som för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut är bestämd.

Rätt att överklaga sådant beslut tillkommer ock byggnadsnämnden, som därav utan dröjsmål skall erhålla del.

---

6 KAP.

Om laga skifte.

1 §.

I stad må laga skifte äga rum allenast för utbrytande av kvotdelar av fastighet eller av område, som vid mättningsförrättning undantagits för delägarers gemensamma behov eller lämnats oskiftat, och skola därvid, där ej annat nedan sägs, gällande bestämmelser om laga skifte av jord å landet i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

2 §.

För verkställande av laga skifte å stadsjord skall i stadens tjänst anställd mättningsman förordnas, om framställning därom finnes i ansökningen om skiftet vara gjord av samtliga delägare i jorden.

3 §.

Innan laga skifte å stadsjord företages, skall förrättningsmannen om tid och ställe för första sammanträdet minst åtta dagar förut underrätta byggnadsnämnden.

4 §.

Inom varje stad skall finnas ett efter behovet avpassat antal gode män, minst två, valda för en tid av sex år av stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, av allmän rådstuga.

Magistraten eller, i stad där magistrat ej finnes, stadsstyrelsen åligger att, då tid, för vilken god man utsetts, går till ända eller god man eljest av-

går eller behov av ökat antal gode män yppar sig, föranstalta om val ävensom att lämna uppgift å de valda gode männen till vederbörande lantmätare och mättingsman samt, i fråga om stad, som lyder under landsrätt, till ägodelningsrättens ordförande.

5 §.

Utan hinder av att kungörande och kallelse ej verkställts i den för laga skifte av jord å landet bestämda ordning må laga skifte å stadsjord företagas, där samtliga delägare infinna sig eller av förrättningsmannen blivit minst åtta dagar förut bevisligen kallade till förrättningen samt fråga ej är om bestämmande av gräns mot fastighet, som ej ingår i förrättningen.

6 §.

Laga skifte å stadsjord må verkställas utan biträde av gode män, så vitt icke är fråga om gränsbestämning, som i 5 § sägs, eller om ägotbyte mellan stadsjord och jord å landet eller ock förrättningsmannen eller delägare finner biträde av gode män erforderligt.

Bestämmas under förrättningsens gång att gode män skola tillkallas, må det ej verka rubbning av åtgärd, som vidtagits därförinnan.

7 §.

Vid gradering av stadsjord skall hänsyn jämväl tagas till ägas användbarhet till byggnads-, upplags- eller hamnplats, torvtäkt, sten- eller mineralbrott, grus- eller lertäkt eller dylikt, som ej står i samband med ägans tjänlighet för jordbruk.

8 §.

Inom område, för vilket finnes fastställd stadsplan, må ägolott ej så utläggas, att stadsplanens genomförande därigenom försvåras.

Har Konungen jämlikt 1 kap. 47 § andra stycket eller motsvarande äldre bestämmelse förordnat, att särskilda föreskrifter skola för visst område tillämpas med avseende å byggnadsverksamhetens ordnande, må inom det område ägolott icke så utläggas, att tillämpningen av sådan föreskrift motverkas.

9 §.

Äro angående delning av stadsjord i donationsbrev eller eljest särskilda föreskrifter meddelade, lände de till efterrättelse.

10 §.

Stadsjord, som ingår i tomtindelning, må ej ingå i laga skifte. Ej heller må i stad sådant skifte äga rum å fastighet eller område av läge och beskaffenhet att företrädesvis ägna sig till byggnadsplats.

11 §.

Vad enligt detta kapitel gäller om gränsbestämning och ägoutbyte i sammanhang med laga skifte gälle ock, då sådan förrättning eljest förekommer.

Besväras fastighet eller område av servitut, bestående av rättighet till skogsfång och mulbete eller endera av dessa rättigheter, må på yrkande av fastighetens ägare servitutet utan sammanhang med skifte utbrytas, där det finnes medföra nytta och kunna ske utan någons förfång.

Vad i skiftesstadgan föreskrives om grunden för beräkning av vederlag för servitut skall ock tillämpas, då utbrytning av servitut sker utan sammanhang med skifte.

12 §.

Magistrat, där sådan finnes, vare ägodelningsrätt i stad.

13 §.

Innan ägodelningsrätten fastställer förrättning, som avses i detta kapitel, skall yttrande i ärendet inhämtas från byggnadsnämnden.

Ägodelningsrättens beslut må överklagas av byggnadsnämnden, som därav utan dröjsmål skall erhålla del.

14 §.

Ett exemplar av akt rörande laga skifte eller annan förrättning, som avses i detta kapitel, skall av förrättningsmannen kostnadsfritt överlämnas till byggnadsnämnden att förvaras under dess vård.

15 §.

Vad i detta kapitel 1—3, 5—11 samt 13 och 14 §§ stadgats för stad, skall ock gälla för samhälle å landet, för vilket skall föras fastighetsregister enligt de för stad meddelade bestämmelser.

7 KAP.

Om fastighetsregister för stad.

1 §.

För varje stad skall finnas ett fastighetsregister, bestående av tomtbok för tomterna och stadsägobok för övriga fastigheter inom staden.

Såsom bihang till fastighetsregistret skola föras

tomtbildningslängd (bihang A), upptagande tomter, med vilkas införande i tomtboken enligt 3 § skall anstå,

förteckning (bihang B) över områden, som vid mättningsförrättning undantagits för delägares gemensamma behov eller vid dylik förrättning lämnats oskiftade, så vitt ej sådant område skiftats mellan delägarna eller i sin helhet avstyckats, samt

förteckning (bihang C) över vägar, gator, torg och andra allmänna platser ävensom sådana vattenområden, som ej veterligen höra till en eller flera fastigheter enskilt.

Tomtboken skall hava sådan uppställning, att den jämväl innehåller uppgifter om beslut, innefattande fastställelse å eller ändring i stadsplan eller tomtindelning, om byggnadsbestämmelser, som meddelats av Konungen i enlighet med 1 kap. 2 § eller motsvarande äldre bestämmelser, ävensom om andra byggnadsbestämmelser, så vitt de icke äro föremål för in-teckning efter vad om servitut är stadgat samt magistraten meddelat föreskrift om deras anmärkande, så ock om huruvida område är att hänföra till gammal eller ny stadsdel. Har Konungen jämlikt 1 kap. 47 § andra stycket eller motsvarande äldre bestämmelse meddelat särskilda föreskrifter, skall beslutet anmärkas i stadsägoboken eller bihang B vid de fastigheter eller områden beslutet angår.

Föreskrift, som, efter vad ovan sägs, meddelas av magistrat, må lämnas antingen med avseende å visst slag av beslut eller för särskilt fall.

2 §.

Alla fastigheter och områden, som upptagas i fastighetsregistret, skola med undantag av sådana icke utbrutna andelar i samfälligheter, som avses i 3 § sista stycket, jämväl vara avfattade å en till registret hörande registerkarta.

3 §.

Med tomt förstås i detta kapitel så väl av ålder bestående tomt som ock tomt, den där ingår i fastställd tomtindelning.

Med införande i tomtboken av nybildad tomt skall anstå där tomten tillkommit genom åtgärd, vartill enligt 3 kap. rättens medgivande skall sökas, till dess sådant medgivande lämnats, samt i annat fall till dess tomtens ägare gjort framställning om dess införande i tomtboken.

Annan fastighet i stad kallas i detta kapitel stadsäga.

Andel för viss fastighet i samfälld mark varde, ändå att andelen ej är utbruten ur samfälligheten, vid registrering behandlad såsom stadsäga, så framt lagfart beviljats å upplåtelse av andelen eller andelen på grund av mantalsfördelning eller annan dylik förrättning ansetts såsom särskild fastighet.

4 §.

Konungens befallningshavande förordnar på framställning av staden registerförare.

Med Konungens medgivande må flera städer förena sig om registerförare.

Där stad till registerförare föreslagit i dess tjänst anställd mätningsman eller ledamot av magistraten, varde han därtill förordnad. Har annan person föreslagits, pröve Konungens befallningshavande, om registerföringen kan åt honom anförtros.

Föres fastighetsregistret av annan än i ägomätning kunnig person, vare staden skyldig bereda registerföraren tekniskt biträde vid de göromål, där sådant erfordras.

5 §.

Till upprättande av registerkarta förordnar Konungens befallningshavande person, behörig att innehava befattning såsom mätningsman i stad; skolande därvid vad i 4 § sägs i tillämpliga delar gälla.

Arbetet skall planläggas sålunda, att registerkartan föreligger inom tre år från det denna lag trätt i kraft.

6 §.

Registerkarta skall så vitt möjligt upprättas med ledning av förut befintligt kartmaterial.

Där ej staden eller enskild sakägare vill bekosta nymätning, skall för registerkarta sådan mätning äga rum endast så vitt karta helt och hållet saknas eller, vad angår område, som är uppdelat i flera tomter eller andra fastigheter, erforderlig ledning, ändå att karta över området i dess helhet finnes att tillgå, icke kan med lägre kostnad erhållas beträffande tomt av tomtindelningshandlingar samt i fråga om annan fastighet av vederbörande fångeshandlingar. Område, för vilket karta saknas, må dock utan att nymätning sker avfattas å registerkartan, där det kan ske utan fara för osäkerhet eller oreda.

Nymätning för upprättande av registerkarta skall ske efter grafisk metod, där ej staden eller vederbörande sakägare vill bekosta mätning efter siffermetoden.

7 §.

Registerkarta må ej upprättas i mindre skala än att läget av de särskilda fastigheterna jämte deras beteckning kan därå tydligt utmärkas, men i övrigt skall i fråga om bestämmandet av skalan avseende företrädesvis fästas därå, att kostnaden för kartan må kunna nedbringas så mycket omständigheterna medgiva; och må registerkarta kunna upprättas i olika skala för skilda delar av staden, där det provas lämpligt; dock att det område, som ingår i tomtindelning, skall i sin helhet avfattas i samma skala, så vitt ej särskilda omständigheter annat föranleda.

8 §.

Förrättning för registerkartas upprättande må ej uppehållas av tvist om ägande- eller besittningsrätt, utan varde i avbidan på tvistens utgång vederbörande områden upptagna i enlighet med innehavet vid tiden för förrättningen, dock att tomt alltid skall å registerkartan upptagas såsom en enhet ändå att särskilda delar därav äro i olika ägares hand.

9 §.

I samband med registerkartans upprättande skall förrättningsmannen uppgöra förslag till stadsägoområdets indelning i särskilda stadsägor, vilket förslag underställes magistratens prövning.

Vid fastighetsindelningens bestämmande skall såsom stadsäga anses område, som vid mätningsförrättning utlagts såsom särskild fastighet eller som eljest i ägarens hand må anses såsom särskild fastighet, så ock varje stadsägoområde i övrigt; skolande förty, där område, varom nu är fråga,

tillhör flera, de där var för sig äga viss å marken bestämd ägovidd, eller där viss ägovidd av dylikt område är särskilt in-tecknad eller eljest särskilt häftar för fordran eller annan rättighet, varje sådan del anses såsom en stadsäga.

Där flera områden enligt handlingarna vid mättningsförrättning höra till samma fastighet eller eljest av ålder ansetts tillhopa utgöra en fastighet, skola dessa områden upptagas såsom en stadsäga, så vitt de äro i en ägares hand och icke äro särskilt in-tecknade eller eljest särskilt häfta för fordran eller annan rättighet.

Områden hörande till järnväg, å vilken lagfart i särskild ordning beviljats eller som tillhör staten, skola utgöra en stadsäga, även om de ligga åtskilda å marken.

Områden, som innehavas, det ena med äganderätt och det andra med ständig besittningsrätt, eller av skilda ägare upplåtits under sådan besittningsrätt, må icke, även om de ligga intill varandra samt äro i en innehavares hand, utgöra en stadsäga.

Har kronan, staden, allmän inrättning eller stiftelse, innan fastighetsindelningen blivit bestämd, gjort framställning att något densamma tillhörigt område uppdelas i flera stadsägor, må delning ske i enlighet med den framställning, där ej området upplåtits under ständig besittningsrätt eller hör till järnväg.

10 §.

I fastighetsregistret upptages såsom en enhet:

- 1) varje tomt;
- 2) varje fastighet, som vid den fastighetsindelning, varom förmäles i 9 §, bestämts skola utgöra särskild stadsäga, härunder inbegripen jämväl sådan andel för viss fastighet i samfälld mark, som vid registrering skall behandlas såsom stadsäga;
- 3) område, som vid fastighetsindelningen sammanförts med annat område till en stadsäga men sedermera i sin helhet utbrutits eller avstyckats för att bilda en stadsäga för sig;
- 4) varje stadsäga, som uppkommer genom sammanläggning av stadsägoenhet eller del därav med annan stadsägoenhet eller del därav;
- 5) varje område, som efter fastighetsindelningens bestämmande antingen till följd av upphävande av eller ändring i stadsplan kommer att utgå ur tomtindelning eller i ett sammanhang avstyckats från flera stadsägoenheter, för vilka det varit samfällt, eller blivit avfört ur bihang C,

såvida ej området skall sammanläggas med förut registrerad enhet eller, i först nämnda två fall, skall utläggas till gata eller dylikt;

6) varje ej förut såsom enhet registrerat område, det där förvärvat för järnväg, å vilken lagfart i särskild ordning beviljats eller som tillhör staten, utan så är att annat till samma järnväg hörande område redan finnes såsom en enhet upptaget i stadsägoboken;

7) för tomt efter fastighetsregistrets första uppläggande utbruten andel i samfällad mark.

Där område, som under 5) eller 7) avses, vid tiden för dess införande i fastighetsregistret tillhör flera, som var för sig äga viss å marken bestämd lott, skall dock varje lott anses såsom en enhet, och skall vad sålunda stadgats äga motsvarande tillämpning, där viss ägovidd av område, som nu sagts, vid tiden för införandet i fastighetsregistret är särskilt in-tecknad eller eljest särskilt häftar för fordran eller annan rättighet.

11 §.

Fastighet skall upptagas i fastighetsregistret under särskild registerbeteckning.

Sådan beteckning åsättes av magistraten.

12 §.

Sedan fastighetsregistret blivit upplagt, har registerföraren att skyndsamt hos den i 15 § omförmälda kommissionen, överintendentsämbetet, lantmäteristyrelsen, Konungens befallningshavande och magistraten därom göra anmälan.

Magistraten kungöre ofördröjligen anmälan i allmänna tidningarna samt i tidning inom staden.

13 §.

Förändringar i fastighetsindelning och registerbeteckningar skola införas i fastighetsregistret och utmärkas å registerkartan.

14 §.

Närmare föreskrifter angående uppläggandet och förandet av fastighetsregistret meddelas av Konungen.

15 §.

Arbetet med fastighetsregistrets första uppläggande skall stå under överinseende av en kommission, benämnd fastighetsregisterkommissionen, bestående av tre personer, vilka utses av Konungen. Kommissionen har särskilt att övervaka, att ej arbetet med registerkartans upprättande och registrets uppläggande fördröjes.

Kommissionen har ock att övervaka registrets förande intill dess överinseendet över registret övertages av annan myndighet.

Sedan arbetet med registrets uppläggande blivit i huvudsak avslutat för rikets städer ävensom övriga samhällen, för vilka fastighetsregistret upplägges efter de för stad meddelade bestämmelser, skall överinseendet från kommissionen övertagas av den myndighet, som i allmän lag bestämmes.

Den närmare tillsynen å arbetet åligger för varje stad dess magistrat.

16 §.

Vad om magistrat i detta kapitel sägs gälle i Stockholm för överståthållarämbetet och för stad, som lyder under landsrätt, för Konungens befallningshavande, som äger att erhålla nödigt bistånd av stadsstyrelsen.

17 §.

Vad i detta kapitel stadgas angående stad, som lyder under landsrätt, skall, där Konungen därom förordnar, äga motsvarande tillämpning i avseende å samhälle å landet, där den för städerna gällande ordning för bebyggande skall iakttagas.

I fråga om samhälle, där kostnaden för fastighetsregistrets första uppläggande helt bestrides av statsmedel, skola beträffande förordnande av förrättningsman för upprättande av registerkarta föreskrifterna i 4 § ej äga tillämpning.

För samhälle å landet vare förste lantmätaren registerförare, så framt ej samhället förklarar sig vilja bekosta registerföringen.

Sedan fastighetsregister enligt de för stad meddelade bestämmelser upplagts för samhälle, skall, där så ej förut skett, fastighet eller område, som ingår i samhället, uteslutas ur jordeboken. För åtgärdens vidtagande har registerföraren att göra anmälan hos Konungens befallningshavande.

18 §.

Anser samhälle eller enskild sakägare sin rätt vara förnärmad genom beslut, som jämlikt detta kapitel meddelats av magistraten, Konungens befallningshavande eller fastighetsregisterkommissionen, äge däröver anföra besvär i den ordning, som för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut är bestämd.

Över kommissionens beslut föres klagan hos Konungen.

Finner någon anledning till erinran i fråga om åtgärd av registerförelaren, göre anmälan därom hos den myndighet, som har den närmare tillsynen å registret.

19 §.

I stad ävensom i köping, som utgör egen kommun och för vilken fastighetsregister skall föras enligt de för stad meddelade bestämmelser, skall fastighetsregistret uppläggas och föras på samhällets bekostnad.

Till de med registrets första uppläggande förbundna kostnader må dock sådant samhälle efter ty särskilt förordnas erhålla bidrag av statsmedel.

Stad, som lyder under landsrätt, ävensom köping, som nyss sagts, skall ej svara för kostnad för uppgifter, vilka för registret lämnas av den, som för fastighetsboken, eller av vederbörande häradsskrivare eller landskontor.

Är förste lantmätaren registerförelare för köping, som utgör egen kommun, skall registerföringen ske på statsverkets bekostnad.

Denna lag träder i kraft den 1 september 1917, dock att bestämmelserna i 2 kap. 2 § sista stycket och 7 kap. 5 § skola vinna tillämpning omedelbart efter lagens utfärdande och föreskrifterna i 4 kap. först sedan fastighetsregister upplagts för vederbörande samhälle.

Föres i stad särskild bok över tomter, och innehåller densamma i huvudsak de uppgifter, som skola i tomtboken meddelas rörande de särskilda tomterna, må Konungen på framställning av staden antingen förklara att dylik särskild bok skall ingå i och föras såsom del av stadens fastighetsregister eller ock medgiva staden anstånd under viss tid, ej över tio år, med uppläggande av tomtbok. I båda fallen meddelar Konungen de närmare föreskrifter, som av medgivandet må föranledas.

Beträffande samhälle å landet, där den för städerna gällande ordning för bebyggande skall iakttagas, åligger det Konungens befallningshavande att omedelbart efter denna lags utfärdande infordra yttrande från kommunalnämnden eller municipalnämnden i samhället i fråga om ordningen för fastighetsregistreringen samt därefter till Konungen inkomma med förslag i ämnet.

Har för socken eller annat större område, som lagts till stad, före överflyttningen upprättats fastighetsregister efter de för landsbygden gällande föreskrifter, må med Konungens medgivande fastighetsregister för området i enlighet med samma föreskrifter fortfarande föras av förste lantmätaren under viss, av Konungen tillika bestämd tid, dock ej över tio år från det överflyttningen ägde rum eller, om den skett före denna lags ikraftträdande, från dagen därför.

Genom denna lag upphävas:

lagen den 31 augusti 1907 angående stadsplan och tomtindelning;

lagen den 26 maj 1899 om vad i vissa fall bör iakttagas, då byggnad uppförts utöver tomtgräns;

lagen den 26 maj 1899 angående förändring av tomts område;

§ 17 mom. 1 och 2, mom. 3 första och andra punkterna samt mom. 4 ävensom § 18 och § 20 mom. 2 och 3 i byggnadsstadgan för rikets städer den 8 maj 1874;

10 §, 19 § näst sista och sista punkterna, 70 och 123 §§ i stadgan den 9 november 1866 angående skiftesverket i riket ävensom kungl. breven den 6 maj 1830 och den 21 juni 1831 angående laga skifte å stadsjord;

tillika med alla de särskilda stadganden, vilka innefatta ändring i sålunda upphävida bestämmelser;

så ock vad i övrigt finnes i lag eller särskild författning stridande mot denna lag.

Där i lag eller särskild författning förekommer hänvisning till lagrum, som ersatts med bestämmelse i denna lag, skall sådan bestämmelse i stället tillämpas.

Var den 1 januari 1908 fråga om ändring i fastställd stadsplan eller tomtindelning på prövning beroende, skola föreskrifterna i 1 kap. om plikt att lösa gatumark eller tomtedel ej vinna tillämpning med avseende å område, som av ändringen beröres, förrän frågan blivit slutligen prövad.

Beträffande jämkning i tomtindelning, varom hos vederbörande myndighet ansökan gjorts eller fråga eljest företagits innan denna lag trätt

i kraft, skola bestämmelserna i 3 kap. gälla, såvida lagen den 26 maj 1899 angående förändring av tomts område varit å den jämkning tillämplig. Sökes till åtgärd, som i 3 kap. 1 § avses, rättens medgivande ändå att sådant med hänsyn till äldre lag icke är erforderligt, må medgivande till åtgärden lämnas, om de i 3 kap. för medgivande till dylik åtgärd stadgade förutsättningar äro för handen; och skola för sådant fall bestämmelserna i sagda kapitel jämväl i övrigt i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 2 § 7:o) och 11:o) i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.

Häri genom förordnas, att 2 § 7:o) och 11:o) i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt skola erhålla följande ändrade lydelse:

7:o) mål om fastställande av jordebok, om upptagande i eller utslutande ur jordebok av fastighet eller särskild anteckning, om ändring i förhållande, varom uppgift finnes i jordebok införd;

mål, som uppkomma i anledning av fastighetsregisters uppläggande och förande;

de i denna § eljest ej nämnda mål om förmåner, rättigheter och skyldigheter, vilka åtfölja fastighet på grund av dess särskilda natur och egenskap;

11:o) mål om avsöndring från fastighet under enskild äganderätt eller stadgad åborätt;

mål om avgäld från avsöndrad lägenhet, om fördelning av mantal eller utskylder mellan stamfastighet och avsöndrad lägenhet;

mål om tomtmätning;

mål om avstyckning av område, som ej ingår i tomtindelning;

mål, huruvida fastighet är av beskaffenhet att den må förvärvas av bolag eller förening, mål om tillstånd till ägostyckning;

mål om undantag från tillämpningen av de med avseende å arrende av viss jord å landet inom Norrland och Dalarne gällande särskilda bestämmelser;

mål om naturminnesmärkens fredande;

Denna lag träder i kraft den 1 september 1917.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 2, 51, 59 och 83 §§ i stadgan den 9 november 1866 om skiftesverket i riket.

Härigenom förordnas, att 2, 51, 59 och 83 §§ i stadgan den 9 november 1866 om skiftesverket i riket skola erhålla följande ändrade lydelse:

2 §.

Är jord å landet oskiftad och vill delägare laga skifte därå erhålla; have där vitsord till.

Ej må dock sådant skifte äga rum å jord, som ingår i tomtindelning å ort på landet, varest tomtindelning såsom i stad finnes.

51 §.

Vad nu rörande rågångar i förening med ägoskiften stadgat är, gälle även, då fråga därom, utan sammanhang med skifte, förekommer.

Om bestämmande av gräns för tomt i samhälle på landet, varest tomtindelning såsom i stad finnes, är särskilt stadgat.

59 §.

Vad nu rörande ägoutbyte mellan byar och hemman i förening med ägoskifte stadgat är, gälle även, då fråga därom, utan sammanhang med sådant skifte, förekommer, likasom ock då stadsjord möter ägor å landet, eller fråga eljest uppstår om utbyte av stadsjord mot äga å landet.

Jord, som ingår i tomtindelning å ort på landet, varest tomtindelning såsom i stad finnes, må ej ingå i ägoutbyte.

83 §.

Hindras ordentlig och formlig skiftesläggning av anlagda ryttare-, soldat- eller båtsmanstorp, eller av sådana till hemman hörande lägenheter, som lagligen därifrån upplåtna blivit, eller av sådana inom skifteslaget belägna utjordar eller urfjällar, vilka tillhöra hemman i annat skifteslag och ej kunna efter stadgandet i 56 § utbytas; då skola dessa lägenheter i skiftet ingå och, efter delningsgrund och gradering, jämnghoda utstakas å de ställen, där det till beredande av ett redigt skifte lämpligen ske kan; och gånge med utflyttnings- och odlingskostnaderna, som i 13 kap. stadgat finnes. Ägare av det hemman, varifrån lägenhet blivit under nyttjanderätt på viss tid eller livstid upplåten, före vid skiftet därför talan; börande, vid fråga om utbyte av ryttare-, soldat- eller båtsmanstorp, regementsfullmäktig, efter anmälan från lantmätaren, tillförordnas.

Ingår jord, som från hemman upplåtits, i tomtindelning å ort på landet, varest tomtindelning såsom i stad finnes, må den ej på sätt i denna § sägs ingå i skifte.

Denna lag träder i kraft den 1 september 1917.

Förslag

till

Lag

**med bestämmelse att lagen den 27 juni 1896 om hemmans-
klyvning, ägostyckning och jordavsöndring ej skall äga tillämp-
ning i stad och vissa andra samhällen.**

Härigenom förordnas, att lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring icke skall äga tillämpning i stad ej heller i annat samhälle, för vilket skall föras fastighetsregister enligt de för stad meddelade bestämmelser.

Denna lag träder i kraft den 1 september 1917, men gäller ej för-
rättning, vartill förordnande meddelats därförinnan.

Förslag

till

Lag

**angående ändrad lydelse av 21, 26, 27, 28 och 29 §§ i lagen
den 27 juni 1896 om hemmansklyvning, ägostyckning
och jordavsöndring.**

Härigenom förordnas, att 21, 26, 27, 28 och 29 §§ i lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring skola erhålla följande ändrade lydelse:

21 §.

Jordområde, som avsöndras för alltid, skall av lantmätare eller annan i ägomätning kunnig person avfattas å karta, upptagande jämte den avsöndrade jorden sådana fasta punkter och mätningssuppgifter att områdets läge varder fullt bestämt.

Avhandling rörande jordavsöndring för alltid, vilken handling skall innehålla noggrann beskrivning å den avsöndrade jordens storlek, läge och gränser, skall jämte kartan över det avsöndrade området ingivas till Konungens befallningshavande, som har att, därest avhandlingen så väl med hänsyn till avsöndringens storlek som ock i övriga avseenden är med denna lag överensstämmande, meddela fastställelse å avsöndringen.

Innan ärendet av Konungens befallningshavande avgöres, må, där så nödigt finnes, yttrande av lantmätare inhämtas.

I fråga om avsöndring inom område, som ej ingår i tomtindelning i samhälle, där den för städerna gällande ordning för bebyggande skall iakttagas, skall vad i 5 kap. 8 §, 14 § andra, tredje och fjärde styckena och 22 § andra stycket av lagen om fastighetsbildning i stad finnes föreskrivet

äga motsvarande tillämpning; dock att vad där stadgas om magistrat skall gälla om Konungens befallningshavande.

Önskar sökande återfå för fastställelse av avsöndring ingiven karta, vartill ej enligt de av Konungen om redovisning av lantmåteriförrättningar meddelade föreskrifter koncept skall överlämnas i offentlig myndighets förvar, vare sökanden skyldig gälda kostnad för kopia av kartan.

26 §.

Sedan fastställelse meddelats å avsöndring av lägenhet för alltid, skall, på sätt särskilt är föreskrivet, lägenheten införas i fastighetsregistret.

Med jord eller annan lägenhet, som under äganderätt avsöndras efter vad ovan sägs, skall lagfaras, såsom om fast egendom i allmänhet finnes föreskrivet.

Med avhandlingar om avsöndring av lägenhet från de under stadgad åborätt upplåtna hemman förfares på samma sätt, som då åborätt å sådana hemman överlåtes.

27 §.

Avsöndring av område, som ingår i tomtindelning, må ej äga rum med mindre området sammanfaller med tomt, som enligt den indelning skall bildas, eller, där i tomt ingå delar av skilda fastigheter, med sådan tomtedel. För genomförande av tomtindelning må avsöndring på ansökan av områdets innehavare kunna medgivas utan hinder därav att avhandling rörande områdets upplåtande icke upprättats eller ingivits; och skall vad denna lag innehåller om storleken av område, som må avsöndras, icke äga tillämpning i avseende å område, varom nu är fråga. Ej heller skall vad denna lag innehåller om förbud i vissa fall mot avsöndring utgöra hinder för avsöndring av område, varom nu är fråga, utan att dock innehavare härigenom må tillkomma vidsträcktare rätt att förfoga över området än vad lag och författning eljest medgiva.

Häftar hemman, varifrån för tomtindelnings genomförande avsöndring ägt rum annorledes än i enlighet med de i allmänhet beträffande avsöndring gällande bestämmelser, för tionde, ränta eller annan sådan avgäld, eller eljest för allmänna utskylder och besvär, i vilkas utgörande den avsöndrade lägenheten icke omedelbart deltagar, eller för lån, som av allmänna medel lämnats för beredande av odlingsföretag, eller för förskott av dylika medel för avlösning av frälseränta, och utgör den avsöndrade

lägenheten ensam eller tillsammans med vad redan kan vara från hemmanet avsöndrat mera än en femtedel av hemmanets ägovidd, skall i fråga om den avsöndrade lägenhetens ansvar för sådant åliggande vad i 37 § 3 mom. av förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom är stadgat om avsöndrad lägenhets ansvar för intecknad gäld äga motsvarande tillämpning.

28 §.

Twister rörande avsöndring av lägenhet från de under stadgad åbo-rätt upplåtna hemman skola upptagas och fullföljas på enahanda sätt som tvister angående dylika avsöndringar från fräse- och skattehemman.

Över Konungens befallningshavandes beslut i fråga, som i 21, 22 eller 27 § omförmäles, må klagan föras i den ordning, som för ekonomimål i allmänhet är stadgad.

29 §.

1 mom. Vad i denna lag är stadgat om hemman skall med den inskränkning, som här nedan sägs, gälla även om hemmansdel, som genom hemmansklyvning eller ägostyckning tillkommit, så ock i tillämpliga delar om varje under särskilt nummer i jordeboken upptagen lägenhet, som ej tillkommit genom avsöndring. Vid ägostyckning å sådan lägenhet skall, i stället för att mantal åsättes varje lott, bestämmas det inbördes förhållande, efter vilket lotterna skola deltaga i utgörandet av lägenhetens allmänna utskylder och besvär.

Är hemmansdel eller lägenhet, som här avses, till läge och beskaffenhet sådan, att den företrädesvis ägnar sig till byggnadstomt, eller består dess värde till huvudsaklig del i vattenfall, fiske eller annan dylik förmån, eller i byggnader, eller andra anläggningar, må ej emot delägares bestridande klyvning äga rum, där den prövas lända honom till förfång.

2 mom. I fråga om klyvning och avsöndring skall vad som gäller om lägenhet, som ej tillkommit genom avsöndring, jämväl tillämpas å för alltid avsöndrad lägenhet; dock att från lägenhet, som sist är sagd, ytterligare avsöndring för alltid må ske utan inskränkning till viss del av ägovidden.

3 mom. Område, som ingår i tomtindelning å ort på landet, varest tomtindelning såsom i stad finnes, må ej klyvas eller styckas enligt denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 september 1917; dock att vad i 21 och 26 §§ före den 1 januari 1909 var stadgat om åliggande för Konungens befallningshavande att i sammanhang med fastställelse å avsöndring åsätta lägenheten särskilt namn och nummer samt om antecknande i kronans jordebok av avsöndring skall gälla, där fastställelse å avsöndring ifrågakommer, innan fastighetsregister upplagts för den ort, lägenheten tillhör. Bestämmelserna i 21 § fjärde stycket skola ej äga tillämpning i fråga om avsöndring, som skett före denna lags ikraftträdande. Vad i 29 § är föreskrivet angående klyvning av avsöndrad lägenhet skall, utan hinder av vad 31 § innehåller angående äldre lägenheter, jämväl å dem äga tillämpning.

Förslag

till

Lag

**om tillägg till lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyvning,
ägostyckning och jordavsöndring.**

Härigenom förordnas som följer:

I fråga om ägostyckning inom samhälle, där den för städerna gällande ordningen för bebyggande skall iakttagas och för vilket föres fastighetsregister enligt de för landsbygden meddelade bestämmelser, skall vad i 5 kap. 8 §, 14 § andra, tredje och fjärde styckena och 22 § andra stycket av lagen om fastighetsbildning i stad finnes föreskrivet äga motsvarande tillämpning; dock att vad där stadgas om magistrat skall gälla om ägodelningsrätt eller dess ordförande.

Denna lag träder i kraft den 1 september 1917, men gäller ej för rättning, vartill förordnande meddelats därförinnan, ej heller beträffande ägostyckning, som avses i 3 § av lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring, där avtalet om överlåtelsen skett före denna lags ikraftträdande.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 8 § i lagen den 25 maj 1905 rörande avgäld från avsöndrad lägenhet.

Härigenom förordnas, att 8 § i lagen den 25 maj 1905 rörande avgäld från avsöndrad lägenhet skall erhålla följande ändrade lydelse:

Sedan beslut, som i 5 eller 6 § avses, blivit meddelat, varde, på sätt särskilt är föreskrivet, lägenheten, där sådant tillförene ej ägt rum, införd i fastighetsregistret; och skall anteckning om beslutet ske i fastighetsregistret samt, där lägenheten eller dess stamhemman upptages i i jordeboken, jämväl i denna.

Denna lag träder i kraft den 1 september 1917. Å ort, där fastighetsregister då ej finnes, äger lagen dock ej tillämpning, förrän fastighetsregister för den ort blivit upplagt.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 3 och 6 §§ i lagen den 19 april 1907 angående avlösning av avgäld från avsöndrad lägenhet.

Härigenom förordnas, att 3 och 6 §§ i lagen den 19 april 1907 angående avlösning av avgäld från avsöndrad lägenhet skola erhålla följande ändrade lydelse:

3 §.

Har i ärende, varom i 2 § förmäles, lägenhetens ägare styrkt, att ersättning, som för avgäldens avlösning tillkommer hemmanets ägare, till denne utgivits, förordne Konungens befallningshavande att i fastighetsregistret samt, där lägenheten eller dess stamhemman upptages i jordeboken, jämväl i denna skall införas anteckning att avgäldsskyldigheten upphört.

6 §.

Sedan förordnande givits, som i 3 § avses, varde på statsverkets bekostnad meddelande därom genom tryck kungjort så som med Konungens befallningshavandes kungörelser vanligen förfares.

Denna lag träder i kraft den 1 september 1917.

Förslag

till

Lag

om ändring av vissa bestämmelser i förordningen den 16 juni 1875 angående lagfart å fång till fast egendom.

Häri genom förordnas:

dels att bestämmelserna i 9 § av förordningen den 16 juni 1875 angående lagfart å fång till fast egendom om skyldighet för den, som söker lagfart å gård eller tomt, att visa, i vilket kvarter och vid vilka gator tomten är belägen samt tomtens ytinnehåll och längden av dess särskilda sidor, och i 11 § om anmärkande i lagfartsbevis av tomts läge och storlek icke skola äga tillämpning, där uppgift i dessa hänseenden införts uti den i 18 § nämnda bok samt, vad angår uppgiften om tomts ytinnehåll och längden av dess särskilda sidor, denna uppgift grundas å mätning, som till följd av Konungens förordnande skall härutinnan äga vitsord;

dels ock att 6, 9 och 18 §§ i förenämnda förordning skola erhålla följande ändrade lydelse:

6 §.

1 mom. Är lagfart sökt på grund av testamente, dom eller annan handling, som ej vunnit laga kraft, må ansökningen icke bifallas förr än det visas, att handlingen blivit ståndande.

2 mom. Har ägare av hemman till annan överlåtitt del därav med viss till gränserna bestämd ägovidd att såsom hemmansdel ägas, må lagfart å sådan överlåtelse ej beviljas förr än ägostyckning å hemmanet blivit fastställd.

Lag samma vare beträffande sådan överlåtelse, som avser ägostyckning från lägenhet, vilken ej tillkommit genom avsöndring.

Å överlåtelse, varigenom jord eller annat från hemman eller lägenhet

avsöndrats, må lagfart ej beviljas förr än fastställelse å avsöndringen meddelats.

3 mom. Har ägare av fastighet i stad därav till annan överlåtit visst till gränserna bestämt område, som ej ingår i tomtindelning, må lagfart å fånget ej beviljas förr än fastställelse meddelats å avstyckning av det överlåtna området.

Vad sålunda stadgats om stad skall ock gälla för samhälle å landet, för vilket skall föras fastighetsregister enligt de för stad meddelade bestämmelser.

9 §.

Den, som söker lagfart å gård eller tomt i stad, vare pliktig att visa, i vilket kvarter och vid vilka gator tomten är belägen samt tomtens yt-innehåll och längden av dess särskilda sidor.

Har ägare av tomt i stad till annan överlåtit visst till gränserna bestämt område därav, må lagfart å den överlåtelse ej beviljas förr än området blivit från tomten avstyckat.

Vad nu är stadgat om stad skall ock gälla om ort å landet, varest finnes tomtindelning såsom i stad.

18 §.

Vid rätten skall föras bok i överensstämmelse med lagfartsprotokollet, så inrättad att därav lätteligen kan ses: varje egendom därå lagfart blivit sökt, tiden då det skett, sökandens namn, fånget samt sådant vid fånget fästat villkor, som i 11 § omförmäles, så ock tiden då lagfart blivit beviljad eller avslagen.

Då anteckning skett efter 13 och 16 §§ i denna förordning eller enligt lagen om fastighetsbildning i stad, varde ock det i boken anmärkt.

De närmare föreskrifterna om bokens förande meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 september 1917. Bestämmelserna i 6 § 3 mom. skola dock icke tillämpas beträffande överlåtelse, som ägt rum före nämnda dag; ej heller skall vad i 6 § 2 mom. föreskrives om avsöndring äga tillämpning i fråga om avsöndring, som skett före den 1 januari 1897.

Förslag

till

Lag

**angående upphävande för visst fall av bestämmelser i lagen
om inskrivning av tomträtt och vattenfallsrätt samt
av fång till sådan rätt.**

Härigenom förordnas, att bestämmelserna i 4 § av lagen om inskrivning av tomträtt och vattenfallsrätt samt av fång till sådan rätt om skyldighet för den, som söker inskrivning av tomträtt, att visa tomtens läge enligt den för området upprättade planen samt tomtens ytinnehåll och längden av dess särskilda sidor och i 12 § om anmärkande i tomträttsbevis av tomtens läge och storlek icke skola äga tillämpning, där uppgift i dessa hänseenden införts uti den i 16 § nämnda bok samt, vad angår uppgiften om tomts ytinnehåll och längden av dess särskilda sidor, denna uppgift grundas å mätning, som till följd af Konungens förordnande skall härutinnan äga vitsord.

Denna lag träder i kraft den 1 september 1917.

Förslag

till

Lag

**om ändrad lydelse av 58 § i förordningen den 16 juni 1875
angående inteckning i fast egendom.**

Härigenom förordnas, att 58 § i förordningen den 16 juni 1875
angående inteckning i fast egendom skall erhålla följande ändrade lydelse:

Vad här ovan om servitut är sagt avser icke servitut, som uppkommer vid laga skifte eller ägostyckning eller vid avstyckning av område, som ej ingår i tomtindelning.

Denna lag träder i kraft den 1 september 1917.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 14 juni 1907 om servitut.

Häri genom förordnas, att 3 § i lagen den 14 juni 1907 om servitut skall erhålla följande ändrade lydelse:

Vad i 1 kap. 3—6 §§ i lagen om nyttjanderätt till fast egendom är stadgat i fråga om nyttjanderätt skall beträffande servitut äga motsvarande tillämpning; dock att vad där stadgas angående verkan av överlåtelse av fastigheten eller av dess försäljning i den ordning utsökningslagen bestämmer icke skall äga tillämpning å servitut, som uppkommit vid laga skifte eller ägostyckning eller vid avstyckning av område, som ej ingår i tomtindelning, ej heller å servitut, som tillkommit före den 1 januari 1876.

Denna lag träder i kraft den 1 september 1917.

---

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
tisdagen den 14 november 1916.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden: von SYDOW,
friherre BECK-FRHS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

I anledning av hinder för chefen för justitiedepartementet statsrådet Hasselrot att närvara i statsrådet behagade Hans Maj:t Konungen förordna statsrådet Stenberg att innevarande dag föredraga justitiedepartementsärenden.

1:o

Efter gemensam beredning med chefen för civildepartementet anmälde härefter statsrådet Stenberg det av 1916 års fastighetsregisterkommission den 1 november 1916 avgivna betänkande med förslag till lag om fastighetsbildning i stad m. m. ävensom till andra därmed sammanhängande författningar.

De lagförslag, som innefattades i betänkandet, voro förslag till
1) lag om fastighetsbildning i stad m. m.;

2) lag om ändrad lydelse av 2 § 7:o och 11:o i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt;

3) lag om ändrad lydelse av 2, 51, 59 och 83 §§ i stadgan den 9 november 1866 om skiftesverket i riket;

4) lag med bestämmelse att lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring ej skall äga tillämpning i stad och vissa andra samhällen;

5) lag angående ändrad lydelse av 21, 26, 27, 28 och 29 §§ i lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring;

6) lag om tillägg till lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring;

7) lag om ändrad lydelse av 8 § i lagen den 25 maj 1905 rörande avgäld från avsöndrad lägenhet;

8) lag om ändrad lydelse av 3 och 6 §§ i lagen den 19 april 1907 angående avlösning av avgäld från avsöndrad lägenhet;

9) lag om ändring av vissa bestämmelser i förordningen den 16 juni 1875 angående lagfart å fång till fast egendom;

10) lag angående upphävande för visst fall av bestämmelser i lagen om inskrivning av tomträtt och vattenfallsrätt samt av fång till sådan rätt;

11) lag om ändrad lydelse av 58 § i förordningen den 16 juni 1875 angående in-teckning i fast egendom; samt

12) lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 14 juni 1907 om servitut.

Föredraganden hemställde, att för det ändamål § 87 regeringsformen omförmåler lagrådets utlåtande över lagförslagen måtte genom utdrag av protokollet inhämtas.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:ts Konungen lämna bifall.

Ur protokollet:

Nils Berlin.

*Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd måndagen den
18 december 1916.*

Närvarande:

Justitieråden BERGMAN,
SJÖGREN,
Regeringsrådet PALMGREN,
Justitierådet DYBERG.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 14 november 1916, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas över upprättade förslag till

- 1) lag om fastighetsbildning i stad m. m.;
- 2) lag om ändrad lydelse av 2 § 7:o) och 11:o) i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt;
- 3) lag om ändrad lydelse av 2, 51, 59 och 83 §§ i stadgan den 9 november 1866 om skiftesverket i riket;
- 4) lag med bestämmelse att lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring ej skall äga tillämpning i stad och vissa andra samhällen;
- 5) lag angående ändrad lydelse av 21, 26, 27, 28 och 29 §§ i lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring;
- 6) lag om tillägg till lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring;
- 7) lag om ändrad lydelse av 8 § i lagen den 25 maj 1905 rörande avgäld från avsöndrad lägenhet;

8) lag om ändrad lydelse av 3 och 6 §§ i lagen den 19 april 1907 angående avlösning av avguld från avsöndrad lägenhet;

9) lag om ändring av vissa bestämmelser i förordningen den 16 juni 1875 angående lagfart å fång till fast egendom;

10) lag angående upphävande för visst fall av bestämmelser i lagen om inskrivning av tomträtt och vattenfallsrätt samt av fång till sådan rätt;

11) lag om ändrad lydelse av 58 § i förordningen den 16 juni 1875 angående in-teckning i fast egendom; samt

12) lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 14 juni 1907 om servitut.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av andre ledamoten å justitiedepartementets avdelning för lag-ärenden, assessorn Gustaf Grefberg.

Lagrådet anförde:

Förslaget till lag om fastighetsbildning i stad m. m.

1 KAP.

6 §.

Då i paragrafen talas om område, som vid mättningsförrättning undantagits eller lämnats oskiftat, torde avses sådan förrättning, vid vilken ägor undergått laga delning. Vid sådant förhållande synes beteckningen mättningsförrättning vara oegentlig och missvisande samt därför lämpligen böra utbytas mot uttrycket delningsförrättning. Detsamma gäller om flera andra ställen i förslaget, där ordet mättningsförrättning förekommer i samma bemärkelse.

41 §.

Detta stadgande lärer åsyfta ofri grund i stad samt mark, som utgör grund för vattenverk, och som innehaves med sådan rätt, att den ej må av ägaren återtagas, så länge verket uppehålles. I båda fallen är fråga om mark, vilken innehaves under sådan besittningsrätt, som enligt lag är att hänföra till fast egendom. För att lagtexten må bättre uttrycka stadgandets åsyftade omfattning, bör detsamma omredigeras.

2 KAP.

1—12 §§.

Med bestämmelserna i 2 kap. torde närmast vara avsett att reglera, huru gränserna för tomt skola på ett i privaträttsligt avseende bindande sätt bestämmas. Den förrättning, vid vilken denna gränsbestämning äger rum, kallas i förslaget tomtmätning, en benämning, som med hänsyn till gängse språkbruk kan användas, ehuru förrättningen, som hittills huvudsakligen haft till ändamål upprättande av tomtkarta, enligt förslaget skall få en vida större rättsverkan.

Det torde vara den omständigheten, att tomtmätningen för närvarande har nyssnämnda ändamål, som föranlett, att i förslaget upprättande av tomtkarta, vilket allenast är en del, om ock en viktig del, av tomtmätningsförrättningen, använts såsom liktydigt med tomtmätning. Berörda omständighet läser även i viss mån vara orsaken till att bestämmelserna icke i kapitlet upptagits i den ordningsföljd, som vid ett behörigt beaktande av förrättningens innebörd och gång synes vara den naturliga.

Fördenskull bör 1 § allenast innehålla, att mätning av tomt i stad skall äga rum, då skriftlig ansökan av tomtens ägare därom göres hos byggnadsnämnden eller nämnden, utan att sådan ansökan skett, så finner nödigt. Föreskriften i första punkten av 2 § bör ersättas av ett stadgande, att tomtmätning skall verkställas av i stadens tjänst anställd mätningsman eller, där sådan ej finnes, av till dylik befattning behörig person, som på förslag av byggnadsnämnden förordnas av Konungens befallningshafvande att tills vidare tjänstgöra såsom förrättningsman för tomtmätning. Beträffande andra stycket i 2 § kan anmärkas, att det är alltför omständligt att först föreskriva, att för behörighet till befattning såsom mätningsman i stad fordras att vara i ägomätning kunnig, och sedan stadga vem som skall anses i ägomätning kunnig, utan böra dessa stadganden lämpligen sammandragas och följaktligen uttrycket »i ägomätning kunnig» uteslutas ur paragrafen.

Efter förslagets 3 och 4 §§ böra följa föreskrifterna i 6 §, uti vilka dock den ändring bör göras, att till förrättningen böra kallas icke endast ägare av närgränsande tomter utan även ägare av annan mark, som gränsar till den tomt, förrättningen gäller. Sålunda bör naturligtvis, om tomten gränsar till en stadsäga, ägaren av denna kallas; och om, såsom nästan

alltid lärer vara fallet, tomten gränsar till gata, torg eller annan allmän plats, torde även staden böra erhålla kallelse.

Efter förslagets 7 § böra intagas bestämmelserna om förändret av protokoll och vad detta skall innehålla. Härutinnan må erinras, att protokollet torde böra innehålla uppgift om samtliga sakägares namn, även om de icke kommit tillstådes vid förrättningen, huru kallelse till densamma ägt rum, samt, därest närvarande sakägare framställa anmärkningar mot tomtens gränser, vilka anmärkningar i detta avseende göras.

Därefter synes lämpligen böra följa stadgandet, att vid tomtmätning skall upprättas karta över tomten i skala ej understigande 1 : 400, jämte föreskrifterna om vad kartan skall utvisa och om den i 10 § omförmälda beskrivningen.

Stadgandet i förslagets 5 § synes såsom obehövt kunna uteslutas.

Föreskriften i 9 §, att tomtgräns skall, där så ske kan, utmärkas å marken, torde i viss mån kunna inskränkas. Om vid förrättningen gränsen är på ett tydligt och varaktigt sätt utmärkt, såsom genom byggnad, stenmur eller dylikt, torde något vidare utmärkande å marken icke behöva ifrågakomma.

Bestämmelserna i 10 § synas erfordra omarbetning i flera avseenden. Såsom av denna paragraf framgår, är det enligt förslaget byggnadsnämnden, som beslutar i tomtmätningssärenden. Byggnadsnämnden är således enligt förslaget den verkliga förrättningsmannen, och mätningssmannen är, såsom i motiven säges, närmast att betrakta som ett nämndens tjänstebiträde för förrättningen. Det blir därför något oegentligt att, såsom i förslaget skett, kalla honom förrättningsman. Av förslaget framgår icke, om det ens är meningen, att han före ärendets överlämnande till byggnadsnämnden skall till protokollet anteckna, huru enligt hans mening tomtgränserna rätteligen gå. Bättre synes det överensstämma med tankegången i förslaget att låta mätningssmannen bliva en verklig förrättningsman och i sådan egenskap verkställa förrättningen men med skyldighet att underställa densamma byggnadsnämndens prövning, för vilket ändamål det skulle åligga förrättningsmannen att ofördröjligen till nämnden översända den vid förrättningen upprättade konceptkartan jämte protokollet. Vidare bör föreskrivas, att sakägare, som är missnöjd med förrättningsmannens beslut, skall äga att inom viss kort tid, t. ex. åtta dagar efter förrättningens avslutande, till byggnadsnämnden avgiva påminnelser i ärendet, varom förrättningsmannen vid avslutandet skall meddela sakägarna underrättelse; att om påminnelser ingivas eller byggnadsnämnden finner ytterligare utredning vara för ären-

dets avgörande nödig, nämnden skall hava att, på sätt om kallelse till förrättningen stadgas, kalla vederbörande sakägare till inställelse inför nämnden; samt att, om nämnden anser sig icke kunna fastställa förrättningen, den icke äger avgöra ärendet, innan, på sätt nyss är sagt, åt vederbörande lämnats tillfälle att inför nämnden yttra sig i ärendet.

I fråga om klagan över nämndens beslut bör stadgas, att mot beslut av nämnden, varigenom gränser för tomten blivit bestämde, den, som är missnöjd med beslutet, skall äga att vid talans förlust inom trettio dagar från beslutets avkunnande instämma klander till vederbörlig domstol; och bör det åligga nämnden att i sammanhang med beslutets avkunnande härom meddela sakägarna underrättelse. Innefattar nämndens beslut icke någon gränsbestämning, såsom t. ex. om nämnden undanröjer förrättningen, enär nämnden finner den ifrågavarande marken icke vara tomt utan stadsäga, bör klagan över nämndens beslut fullföljas i den ordning, som i allmänhet gäller för överklagande av byggnadsnämnds beslut. Men detta torde komma att gälla, även om för dessa sällsynta fall något särskilt stadgande icke intages i lagen.

I stället för stadgandet i 11 § bör lämpligen föreskrivas, att sedan nämndens beslut, varigenom gränser för tomten bestämts, vunnit laga kraft eller, där klander blivit instämt, tvisten blivit slutligen avgjord, nämnden skall teckna bevis härom å kartan, samt att, om de av förrättningsmannen bestämda gränserna blivit ändrade, kartan skall, innan den förses med berörda bevis, genom nämndens försorg bringas till överensstämmelse med de slutligen fastställda gränslinjerna.

I detta sammanhang må anmärkas, att förslaget icke innehåller någon föreskrift av vem kostnaderna för tomtmättningsförrättning skola gäldas.

5 KAP.

2 §.

Vinner lagrådets hemställen beträffande andra stycket i 2 § av 2 kap. bifall, böra i förevarande paragraf orden »i ägomätning kunnig person» utbytas mot uttrycket »till befattning såsom mättningsman i stad behörig person.»

8 §.

I denna paragraf hava meddelats bestämmelser i syfte, att ett ändamålsenligt bebyggande av stadsmark icke måtte varda genom olämplig avstyckning försvårat. Till vinnande av detta syfte har stadgats, i första stycket, att avstyckning inom område, för vilket finnes fastställd stadsplan, ej må så verkställas, att stadsplanens genomförande därigenom försvåras, och i andra stycket, att inom område, för vilket Konungen förordnat, att särskilda föreskrifter skola tillämpas med avseende å byggnadsverksamhetens ordnande, avstyckning ej må så verkställas, att tillämpningen av sådan föreskrift motverkas. Därjämte har i tredje stycket gifvits en allmän föreskrift därom, att avstyckning ej må i något fall så verkställas, att markens ändamålsenliga bebyggande försvåras.

Vikten därav, att vid avstyckningsförrättning vederbörlig uppmärksamhet ägnas åt frågan om avstyckningens verkningar ur synpunkten av dess betydelse för ett ändamålsenligt bebyggande av stadsmarken, lär ej kunna förnekas, och behovet av bestämmelser till förekommande av styckningar med i berörda avseende menliga verkningar torde vara av erfarenheten ådagalagt.

Mot de föreslagna bestämmelserna i första och andra styckena av förvarande paragraf synes icke något vara att erinra. De torde vid tillämpningen icke erbjuda några synnerliga svårigheter för vederbörande myndigheter, då dessa för bedömandet av varje särskilt fall hava en fast norm antingen i den fastställda stadsplanen eller i de utfärdade särskilda byggnadsföreskrifterna.

Vad åter angår stadgandet i tredje stycket, är till en början att märka, att detta stadgande kan få tillämpning, dels då avstyckning ifrågakommer inom område, för vilket finnes fastställd stadsplan, om nämligen för området icke finnes tomtindelning, dels vid avstyckning å varje till stadsägomark hänförligt område, som icke faller under bestämmelserna i första eller andra stycket. Att ifrågavarande stadgande skulle behöva tillämpas beträffande område, som avses i andra stycket, är knappast antagligt.

Vederbörande myndigheters uppgift vid tillämpning av stadgandet i tredje stycket å område, som avses i första stycket, torde bliva att tillse, det avstyckningen ej kommer att försvåra en lämplig tomtindelning. Visserligen få myndigheterna därvid icke någon fullt bestämd norm att följa, men i detta fall torde sådant vara mindre nödigt, då det här blott gäller att bedöma avstyckningens inverkan på en blivande tomtindelning inom ett

visst, till sina gränser bestämt kvarter, en fråga, som torde jämförelsevis lätt kunna överblickas.

Annorlunda ställer sig saken, om fråga blir att tillämpa stadgandet vid avstyckning å stadsägoområde, för vilket stadsplan ej blivit fastställd. För att bedöma, huruvida avstyckningen kommer att försvåra markens ändamålsenliga bebyggande, lär det bli nödigt, att en plan uppgöres, som visar, huru bebyggandet bör ske, och som kan tjäna till norm för bedömandet. Enligt förslaget skall det särskilt tillkomma byggnadsnämnden att vid frågor om fastställelse å avstyckningar vaka över att bestämmelserna i 8 § vederbörligen iakttagas, och det skall väl därför ankomma på byggnadsnämnden att i förekommande fall uppgöra sådan plan, som ovan omförmälts. En dylik plan blir visserligen icke bindande för de prövande myndigheterna, men då det icke faller inom dessa myndigheters egentliga verksamhetsområde att pröva beskaffenheten av stadsplaner, lär den följden bli, att vid ärendets avgörande den av byggnadsnämnden uppgjorda planen i allmänhet får tjäna till norm för frågans bedömande. Härigenom skulle i fråga om byggnadsverksamhetens reglering i städerna komma till användning ett förfaringssätt, som icke väl står tillsammans med därom i lagen om stadsplan och tomtindelning givna bestämmelser, vilka kommissionen oförändrade upptagit i 1 kap. av förevarande lagförslag. Enligt nämnda bestämmelser skall byggnadsverksamheten i stad regleras antingen genom en av Konungen fastställd stadsplan eller genom särskilda av Konungen utfärdade byggnadsföreskrifter. Att — såsom torde bli fallet, om tredje stycket i förevarande paragraf upphöjes till lag — nu bana väg för ett förfarande, varigenom byggnadsverksamhetens reglering i städerna i stor omfattning skulle kunna ske efter planer, som icke blivit av Konungen prövade och fastställda, synes ej vara tillrådligt.

För att ett ändamålsenligt bebyggande av stadsägoområde, för vilket stadsplan eller särskilda byggnadsföreskrifter icke blivit av Konungen fastställda, ej måtte genom avstyckning försvåras, kunna måhända meddelas föreskrifter efter förebilden av bestämmelserna i 1 kap. 7 §.

20 §.

Förslagets mening torde vara, att när Konungen efter lagens ikraftträdande förordnar, att för ett samhälle å landet skall föras fastighetsregister enligt de för stad meddelade bestämmelser, föreskrifterna i 5 kap. skola gälla för samhället från och med det förordnandet meddelats. För

Kungl. Maj:ts Nåd. Proposition Nr 23.

att detta må tydligt framgå av stadgandet i 20 §, bör avfattningen av detsamma något jämkas.

Liknande förtydligande bör vidtagas i 16 § av 6 kap. ävensom i förslaget till lag med bestämmelse att lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring ej skall äga tillämpning i stad och vissa andra samhällen och i 6 § 3 mom. av förslaget till lag om ändring av vissa bestämmelser i förordningen den 16 juni 1875 angående lagfart å fång till fast egendom.

6 KAP.

4 §.

I huvudsaklig överensstämmelse med stadgandet i 20 § skiftesstadgan torde i förevarande paragraf böra föreskrivas, att magistrat eller i stad, där magistrat ej finnes, vederbörande stadsstyrelse skall, så snart tid, för vilken god man utsetts, går till ända eller god man eljest avgår eller behov av ökat antal gode män uppstår, föranstalta om val, ävensom att magistrat eller stadsstyrelse skall överlämna uppgift å de valda gode männen till vederbörande lantmätare och mättingsman samt stadsstyrelse härutöver till ordföranden i ägodelningsrätten.

8 §.

Då innehållet i denna paragraf, vilkens införande i förslaget lärer bero av det föreslagna upphävandet av 70 § skiftesstadgan, emellertid är av självklar beskaffenhet, synes paragrafen böra utgå.

12 §.

Enär de i skiftesstadgan meddelade bestämmelserna om grunden för vederlagets beräkning vid utbrytning av servitut icke i anledning av nu förevarande lagstiftning torde böra ändras, synes det icke lämpligt att, på sätt i tredje stycket av 12 § skett, meddela särskilda bestämmelser rörande sådant beräkning. På grund av föreskriften i 1 § av detta kapitel komma, om annat icke föreskrives, skiftesstadgans bestämmelser till användning, då utbrytning sker i sammanhang med skifte. Enär emellertid utbrytning av servitut utan sådant sammanhang icke är medgiven i skiftesstadgan, torde här böra föreskrivas, att skiftesstadgans bestämmelser om grunden för vederlagets beräkning skola tillämpas jämväl då servitut utbrytes utan

sammanhang med skifte. Om förslaget ändras på sätt nu är antytt, torde det utan särskilt stadgande vara uppenbart, att där för närvarande viss annan beräkningsgrund är i laga ordning bestämd, denna grund fortfarande skall gälla.

7 KAP.

3 §.

Stadgandet i andra stycket av 3 § torde huvudsakligen innebära, att med införande i tomtboken av nybildad tomt skall anstå, intill dess de i stadgandet angivna omständigheterna inträffat. Den avfattning, stadgandet erhållit, synes kunna föranleda den tolkning, att denna regel icke är ovillkorlig, utan att från densamma skulle på grund av stadgandet i 14 § kunna förekomma undantag. För att förhindra denna tolkning, som ej lär vara åsyftad, ävensom för att jämväl i övrigt tydligare uttrycka stadgandets innebörd bör detsamma omredigeras.

4 och 5 §§.

Därest, såsom ovan föreslagits, ur 2 § i 2 kap. uteslutes vad där säges om »i ägomätning kunnig» person, bör första punkten i förevarande 5 § erhålla den avfattning, att till upprättande av registerkarta Konungens befallningshavande förordnar en till befattning såsom mättningsman i stad behörig person.

Bifall till berörda förslag synes däremot ej böra föranleda motsvarande ändring i sista stycket av 4 §.

9 §.

I andra stycket av denna paragraf föreskrives bland annat, att vid fastighetsindelningens bestämmande skall såsom stadsäga anses område, som brukas såsom särskild fastighet. Men det tillfälliga förhållande, att ägaren av ett stadsägoområde utarrenderat delar av detsamma åt olika personer, och att dessa delar i följd härav brukas såsom särskilda fastigheter, synes icke böra vara avgörande för fastighetsindelningen, utan torde denna böra göras beroende därav, att området i ägarens hand må anses såsom särskild fastighet. I enlighet härmed bör avfattningen av andra stycket i berörda del jämkas.

Den besittningsrätt, som åsyftas i tredje stycket, måste anses såsom ständig, vare sig den utgöres av rätt till ofri grund i stad eller till vattenverk å annans grund i förening med sådan rätt till grunden, som omförmäles i 5 § av lagen den 24 maj 1895 angående vad till fast egendom är att hänföra. Då i stadgandet uppenbarligen avses ständig besittningsrätt av vad slag som helst, är det onödigt och vilseledande att jämte uttrycket ständig besittningsrätt använda ett annat, som kännetecknar ett visst slag av sådan besittningsrätt. Orden »eller annan besittningsrätt, den där efter lag räknas såsom fast egendom» böra därför utgå.

17 §.

I de fall, då enligt grunderna för 19 § kostnaderna för fastighetsregistrets första uppläggande helt skola bestridas av statsmedel, torde Konungens befallningshavande vid förordnande jämlikt 5 § av förrättningsman för upprättande av registerkarta icke böra vara bunden av förslag från samhällets sida. För att detta må tydligt framgå av lagtexten, bör ett tillägg göras till 17 §.

Övergångsbestämmelserna.

Oaktat lagen den 31 augusti 1907 angående stadsplan och tomtindelning upphäves, bör vad i andra stycket av övergångsbestämmelserna till nämnda lag stadgas fortfarande gälla. Detta stycke bör därför med någon jämkning i avfattningen införas bland övergångsbestämmelserna till förevarande lagförslag.

Förslaget till lag angående ändrad lydelse av 21, 26, 27, 28 och 29 §§ i lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring.

21 §.

Då i första stycket med lantmätare likställes »annan i ägomätning kunnig person», läser sistnämnda uttryck åsyfta allenast den, som jämlikt bestämmelserna i 2 kap. 2 § av förslaget till lag om fastighetsbildning i stad m. m. må innehava befattning såsom mätningsman i stad. I motiven till nämnda bestämmelser heter det nämligen: »Där i andra delar av

kommissionens förslag den bestämmelse meddelats, att förrättning skall verkställas av i ägomätning kunnig person, böra givetvis de i förevarande paragraf meddelade föreskrifter i fråga om vem därmed skall förstås äga motsvarande tillämpning.» En dylik analogisk användning av berörda lagrum synes emellertid, då förhållandena icke äro fullt likartade, ej kunna med säkerhet påräknas, utan bör, därest den befinnes lämplig, uttryckligen lagfästas. Lämpligheten av att i fråga om jordavsöndring uppställa så stränga behörighetsvillkor hos den person, som skall å karta avfatta området, torde dock kunna ifrågasättas. Ehuru det naturligtvis från rättssäkerhetens synpunkt måste anses såsom ett berättigat önskemål, att man jämväl beträffande jordavsöndringar må erhålla fullgoda kartor, kan det icke förbises, att kostnaden härför säkerligen kommer att fördyras, om dylika villkor uppställas för behörigheten att upprätta kartorna. Även angelägenheten att ntan större tidsutdräkt kunna erhålla fastställelse å en avsöndring bör komma i betraktande vid prövningen av behörighetsfrågan. Innan utredning föreligger om möjligheten att till billigt pris och med tillräcklig skyndsamhet erhålla kartor, upprättade av personer med den behörighet, som i förslaget förutsättes, synas knappast föreligga tillräckliga skäl att avvika från den ståndpunkt, som i denna fråga intogs i det till 1916 års riksdag framlagda förslaget i ämnet. Denna lagrådets mening föranleder — under förutsättning att lagrådets hemställan om avfattningen av 2 kap. 2 § i förslaget till lag om fastighetsbildning i stad m. m. vinner beaktande — icke någon anmärkning mot lydelsen av första stycket i 21 § av förevarande lagförslag, men under angivna förutsättning blir innebörden av stadgandet i nämnda stycke, om dess lydelse bibehålles, en annan än i förslaget avsetts. Detta förhållande har lagrådet ansett sig böra påpeka.

Övergångsbestämmelserna.

Här torde böra intagas ett stadgande av innehåll, att bestämmelserna i fjärde stycket av 21 § ej skola tillämpas i fråga om avsöndring, som skett före den 1 september 1917.

Förslaget till lag om tillägg till lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring.

Såsom övergångsbestämmelse torde böra stadgas, att den föreslagna lagen ej skall för ägostyckning, som avses i 3 § av lagen den 27 juni

1896 om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring, gälla, där avtalet om jordupplåtelsen träffats före den 1 september 1917.

Övriga lagförslag.

Dessa förslag finner lagrådet icke föranleda erinran utöver vad under 5 kap. 20 § i förslaget till lag om fastighetsbildning i stad m. m. beträffande två av dem anförts.

Ur protokollet:

Erik Ölander.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott tisdagen den 19 december 1916.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statråden: HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIS,
STENBERG,
LINNÉR,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Hasselrot anmälde efter gemensam beredning med chefen för civildepartementet lagrådets den 18 i denna månad avgivna yttrande över de den 14 november 1916 till lagrådet remitterade förslag till

- 1) lag om fastighetsbildning i stad m. m.;
- 2) lag om ändrad lydelse av 2 § 7:o) och 11:o) i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt;
- 3) lag om ändrad lydelse av 2, 51, 59 och 83 §§ i stadgan den 9 november 1866 om skiftesverket i riket;

4) lag med bestämmelse att lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring ej skall äga tillämpning i stad och vissa andra samhällen;

5) lag angående ändrad lydelse av 21, 26, 27, 28 och 29 §§ i lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring;

6) lag om tillägg till lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring;

7) lag om ändrad lydelse av 8 § i lagen den 25 maj 1905 rörande avgäld från avsöndrad lägenhet;

8) lag om ändrad lydelse av 3 och 6 §§ i lagen den 19 april 1907 angående avlösning av avgäld från avsöndrad lägenhet;

9) lag om ändring av vissa bestämmelser i förordningen den 16 juni 1875 angående lagfart å fång till fast egendom;

10) lag angående upphävande för visst fall av bestämmelser i lagen om inskrivning av tomträtt och vattenfallsrätt samt av fång till sådan rätt;

11) lag om ändrad lydelse av 58 § i förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom; samt

12) lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 14 juni 1907 om servitut.

Efter att hava redogjort för innehållet i lagrådets yttrande anförde föredraganden:

»I anledning av lagrådets erinran beträffande uttrycket mätningsförrättning i 6 § av 1 kap. i förslaget till lag om fastighetsbildning i stad m. m. samt de flera andra ställen i förslaget, där ordet mätningsförrättning förekommer i samma bemärkelse som i nämnda 6 §, vill jag framhålla, att i de tidigare förslagen i ämnet i det sammanhang, varom nu är fråga, använts beteckningen lantmåteriförrättning. Då i stället för sistnämnda uttryck ordet mätningsförrättning för städernas del vunnit burskap samt sistnämnda uttryck i 1916 års kommissions förslag genomgående kommit till användning, har samma uttryck synts böra bibehållas.

41 § i 1 kap. av förslaget till lag om fastighetsbildning i stad m. m. har omredigerats på sätt lagrådet hemställt. Med avseende å innehållet i denna paragraf må erinras, att fastighetsregisterkommittén i fråga om ordet tomt i 5 § av lagen den 24 maj 1895 angående vad till fast egendom är att hänföra yttrat, att då i lagfartsförordningen föreskrift meddelades om lagfart å hus eller andra byggnader, uppförda å ofri grund i stad, denna föreskrift ej var inskränkt endast till tomt, utan skedde en sådan inskränkning först genom nyssnämnda lag av den 24 maj 1895, men att lagbered-

ningen i sitt den 9 oktober 1909 avgivna förslag till jordabalk uttalat den mening, att det hävdvunna uttrycket ofri tomt i 1895 års lag hänförde sig även till upplåtelser av mark, som ej läge inom det till tomter indelade området. Föreskriften i den förevarande paragrafen vilar på den förutsättningen, att den sistnämnda tolkningen är den riktiga, och att alltså ofri grund, som ej är tomt, jämväl är att hänföra till fast egendom.

Andra kapitlet i förslaget till lag om fastighetsbildning i stad m. m. har omarbetats i enlighet med lagrådets hemställan. I sitt yttrande har lagrådet beträffande det förevarande kapitlet erinrat, att förslaget icke innehölle någon föreskrift av vem kostnaderna för tomtmätning skola gäldas. Att tomtägaren, då mätningen sker på hans begäran, bör vara pliktig gälda kostnaden för densamma synes utan vidare kunna antagas. Däremot kan måhända tvekan råda för det fall att byggnadsnämnden förordnat om mätningen. I § 20 av byggnadsstadgan för rikets städer föreskrives att över varje tomt, som efter stadgans utfärdande på grund av vederbörande myndighets beslut bildas eller förändras, tomtkarta skall upprättas och att kommunerna böra tillse, att tomtkartor, där sådana icke redan finnas, så fort omständigheterna medgiva, bliva upprättade även för övriga tomter i städerna. Denna föreskrift synes innebära en förpliktelse för tomtägarna att låta mäta sina tomter och en skyldighet för kommunerna att öva tillsyn över att tomtägarna fullgöra denna sin förpliktelse. Förordnande av byggnadsnämnden att tomtmätning skall äga rum skulle vid sådant förhållande vara föranlett av försummelse hos tomtägaren att ombesörja karta. Och är detta förhållandet, lärer väl tomtägaren få anses pliktig gälda kostnaden för tomtmätningen även där denna äger rum på byggnadsnämndens föranstaltande. Skulle tomtägare vara missnöjd med byggnadsnämnds beslut att tomtmätning skall äga rum, står det honom givetvis öppet att mot beslutet föra klagan. Fastighetsregisterkommittén, som från städer, köpingar och municipalsamhällen infortrat gällande byggnadsordningar, har i sitt betänkande meddelat, så vitt städerna angår, att kostnaden för tomtkartors upprättande och kontrollen därå i allmänhet syntes åligga tomtägaren, att i några fall staden övertagit kostnaden härför samt att för en stad funnes föreskrivet, att, där vid förnyad uppmätning tomtten icke befunnes hava undergått förändring, kostnaden för mätningen skulle utgå av stadskassan, samt, beträffande köpingar och municipalsamhällen, att kostnaden för tomtkartors upprättande och för kontrollen därå efter byggnadsordningarna åläge tomtägaren. På grund av det anförda och då kostnaden för upprättande av tomtkartor ej gärna bör drabba andra än tomtägarna,

synes böra föreskrivas, att kostnad för tomtmätning skall gäldas av tomtägaren.

Bestämmelse av nu angivet innehåll har upptagits såsom 11 § i det förevarande kapitlet. Kostnad, som i paragrafen avses, omfattar samtliga åtgärder vid tomtmätningen och således även kallelse- och kungörelsekostnad samt kostnad för gränsmärken och deras utsättande. Äro flera ägare av tomt till viss andel, böra de givetvis deltaga i kostnaden var efter sin andel; äga de var sitt på marken bestämda område av tomten, bör arealen av de särskilda delarna i förhållande till det hela vara bestämmande för deltagandet i kostnaden. Detta torde gälla utan särskild föreskrift.

Med anledning av lagrådets anmärkningar i fråga om föreskrifterna i 5 kap. 8 § av förslaget till lag om fastighetsbildning i stad m. m. har i berörda 8 § sista stycket uteslutits samt första stycket vidgats att avse avstyckning av kvarterersmark. Därjämte hava i kapitlets 14 § införts bestämmelser av innehåll dels att, där beslut är fattat om antagande av stadsplan för förut ej planlagt område eller om framställning hos Konungen om förordnande jämlikt 1 kap. 47 § av den förevarande lagen att särskilda föreskrifter skola tillämpas med avseende å byggnadsverksamhetens ordnande inom viss i gällande stadsplan ej upptagen del av staden, fastställelse å avstyckning inom sådant område eller sådan del av staden icke må, innan Konungen meddelat sitt beslut, äga rum, om det icke är uppenbart att genom avstyckningen genomförande av den antagna stadsplanen eller kvarterens lämpliga indelning i tomter icke försvåras eller tillämpningen av ifrågasatta föreskrifter icke motverkas, dels att, om byggnadsnämnden visar, att fråga väckts om stadsplanens utsträckande över visst område eller om meddelande för viss del av staden av sådana särskilda föreskrifter, som nyss nämnts, de nyss av mig omförmälda bestämmelserna skola äga motsvarande tillämpning intill dess beslut i frågan fattats, dock att i sådant fall med fastställelse å avstyckningen icke får anstå längre tid än sex månader från det avstyckningshandlingarna från förrättningsmannen inkommit till magistraten. Större inskränkningar i användningen av avstyckningsinstitutet än nu nämnts synas icke för närvarande böra stadgas. Frågan hänger så intimt tillsammans med stadsplaneföreskrifterna, att den kan förväntas varda tagen under överbägande av de sakkunniga, som erhållit i uppdrag att revidera gällande bestämmelser om stadsplan och tomtindelning.

Det av 1916 års kommission framlagda förslag till ändrad lydelse av 21 § i hemmansklyvningslagen har av mig bibehållits oförändrat. Behöriga

att upprätta karta över avsöndring äro alltså lantmätare och andra i ägomätning kunniga personer. Jag vill dock framhålla angelägenheten av att karta, varom nu är fråga, upprättas av verkligt sakkunniga personer. Kartan såsom sådan lämnar icke ledning för bedömande av dess tillförlitlighet. Garantierna för dess riktighet ligga endast i kompetensen hos den, som upprättat densamma. Kostnaden för en tillförlitlig karta torde numera ej ställa sig så höga och uppvägas mer än väl av den trygghet i jordförvärvet, som genom en sådan vinnes. Beträffande såväl angelägenheten av att karta över avsöndrat område upprättas av kompetent person som kostnadsfrågan hänvisar jag i övrigt till vad 1914 års kommission härom anfört samt mitt yttrande den 7 maj 1915, då jag i statsrådet anmälde sistnämnda kommissions förslag för nådigt beslut om inhämtande av lagrådets yttrande över vissa delar därav. Jag vill endast tillägga, att redan nu den praxis flerstädes råder, att vid ansökning om fastställelse å avsöndring företes av lantmätare upprättad karta över avsöndringen.

Då de erinringar, som av lagrådet riktats mot 1916 års kommissions förslag och nu ej blivit av mig särskilt berörda, syntes böra föranleda ändringar i förslaget, hava sådana i enlighet med vad lagrådet hemställt vidtagits. De remitterade förslagen hava dessutom undergått formella jämkningar i åtskilliga hänseenden.

Slutligen ber jag att, under hänvisning till vad 1916 års fastighetsregisterkommission (sid. 241) anfört om visst samband mellan förslaget till lag om fastighetsbildning i stad m. m. och det 1916 års riksdag förelagda förslaget till lag om expropriation m. m., få erinra därom att Eders Kungl. Maj:t den 27 oktober 1916 beslutat att till 1917 års riksdag avlåta proposition med förslag till lag om expropriation m. m., upptagande, om man bortser från vissa tidsbestämmelser, i oförändrad form det till 1916 års riksdag avlåtna förslaget i ämnet.»

Föredraganden uppläste härefter de sålunda omarbetade lagförslagen och hemställde, att desamma måtte jämlikt § 87 regeringsformen föreläggas riksdagen till antagande.

Statsrådets övriga ledamöter förenade sig i denna hemställan;

och behagade Hans Maj:t Konungen härtill lämna sitt bifall samt förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skulle avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:
Israel Myrberg.